

AUGUST 2000

GAER

34

Dansk Mongolsk Selskab

**Nr. 34 - 11. årgang
August 2000**

Dansk Mongolsk Selskab's
medlemsblad er tidsskriftet GER.

Redaktion: Rolf Gilberg (ansvarshavende), Ann Benwell, Jan Koed, Gudrun Lefmann, Bulgan Njama. Artiklernes synspunkter repræsenterer den enkelte forfatters holdninger. Indlæg uden forfatterangivelse er produceret af redaktionen.

*GER udkommer februar,
maj, august, november*

Dansk Mongolsk Selskab

Æresmedlem:

HKH Kronprins Frederik

Bestyrelsen:

Ann Benwell, Klaus Ferdinand, Rolf Gilberg, Anita Garbers, Søren Haslund-Christensen, Jan Koed, Gudrun Lefmann, Bulgan Njama, Leif Petersen.

Selskabets adresser:

Formanden: Rolf Gilberg, Etnografisk Samling, Nationalmuseet, Frederiksholms Kanal 12, 1220 København K.

Telf: 3347 3207; fax: 3347 3320
E-post: rolf.gilberg@natmus.dk

Sekretæren: Ann Fenger Benwell
Ved Volden 9, 3.mf., 1425 København K. Telf: 3295 3560
E-post: abenwell@post10.tele.dk

Kassereren: Medlemskab, adresseændringer og kontingent:
Jan Koed, Carl Bernhardsvej 15 sttv, 1817 Frederiksberg C.
Telf: 3322 3729;
Postgiro: 784-1582
E-post: jan-koed@inet.uni2.dk

Projekter: Bulgan Njama,
Fuglebo 2, 2000 Frederiksberg.
telf: 3833 2106

e-post: dms@sol.dk
DMS's projekt i Mongoliet:
e-post: Damost@magicnet.mn

Tryk: Frederiksberg Pædagogisk
Center. Oplag: 275 styk.

Medlemskontingent: 2001
150 kroner pr. kalenderår.
Kontingent for medlemmer bosat i udlandet er 200 kroner.
Husstandsmedlemskab 250 kroner.
Firma 500 kroner.

Dansk Mongolsk Selskabs formål er:

(a) at fremme og udbrede kendskabet i Danmark til mongolerne og deres kultur, især i mongolernes kerneområder i Mongoliet, Kina og Rusland.

(b) at udgive skrifter om mongolerne.

(c) at være samlingsorgan for personer, der interesserer sig for mongoler og deres forhold.

(d) at fremme og udvikle forbindelserne mellem befolkningen i Danmark og mongolerne.

(e) at støtte kulturelt arbejde blandt mongoler og skabe forbindelser mellem videnskabelige, kulturelle, faglige og folkelige organisationer i de respektive lande.

Forsiden

Papirklip af Norovsambuugiin Baatartsog. Fra "Mongolian Folktales", 135 sider, redaktør Hilary Roe Metternich, forord af Dr. Purreviin Khorloo. Udgivet af Avery Press i samarbejde med The University of Washington Press 1996. Se i øvrigt historien om hvordan kamelen mistede sit gevir og sin hale.

ISSN Nr: 0905-9504

Aimag

Arhangai Aimag - Ger(33):16-17
Bayan-Hongor Aimag -
Bayan Ölgii Aimag -
Ger(25):24-25; Ger(31):4-11
Bulgan Aimag - Ger(34):
Choibalsan -
Darkhan-Uul - Ger(29):28
Dornod Aimag - Ger(9):28-29
Dornogov' Aimag - Ger(12):14-15
Dund Gov' Aimag -
Erdenet
Gov'altai Aimag - Ger(20):13
Govsumber Aimag -
Hentii Aimag - Ger(32):24-25
Hovd Aimag - Ger(7):30
Hövsgöl Aimag - Ger(7):29-30
Ömnögov' Aimag -
Övörhangai Aimag -
Selenge Aimag -
Sühbaatar Aimag - Ger(17):18-19
Töv Aimag - Ger(4):1-5
Ulaanbaatar - Ger(4):1-5
Uvs Aimag - Ger(6):15
Zavhan Aimag - Ger(29):15

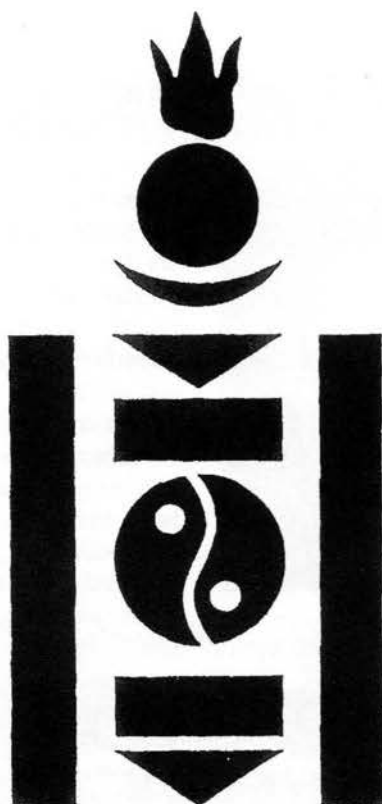
Mongolske datoer

Frihedsdag: 13. marts 1921
Nationaldag: 11. juli (1921)
Grundlovsdag: 12. februar 1992

Litteratur

Maclean, Fitzroy [1968]: **Rejse i Mongoliet**. pp:210-221 i "Alverdens skønne Lande", Det Bedstes Store Rejsebog, 367 p. (København).

Tergel, M. [2000]: **Mongolsk fysiker i Einsteins fodspor (1)**. *diføt nyt*, 18(61):3-6 (København)

Ny mongolsk ambassadør til Danmark

Mongoliet har udskiftet sin ambassadør i Bruxelles. Den nye ambassadør, Shukher Altangerel, viste 10. marts 2000 sine papirer til Hendes Majestæt Dronning Margrethe II af Danmark.

S. Altangerel er født 1951 (hans år) i Ulaanbaatar. Han gik på statsuniversitetet i Moskva 1969-1975 og tog en grad i sprog og litteratur.

1975-1993 var han lektor ved Det Nationale Pædagogiske Universitet i Ulaanbaatar; lektor og facultetsbestyrer ved Institut for Russiske Sprog, Ulaanbaatar; lektor og vicerektor ved Institut for Udenlandske Sprog, Ulaanbaatar.

1993-1996 var han medlem af det ledende organ for Mongoliets Nationale Demokratiske Parti.

Juli-oktober 1996 viceminister for Udenrigsanliggender.

Oktober 1996 - april 1998 udenrigsminister.

Siden maj 1998 har han været politisk rådgiver for ministeren for Eksternale Relationer og for ambassadører generelt.

Altangerel er gift og har 2 døtre.

Ambassadens anden sekretær er Jugnee Shishimishig.

Ambassadens adresse:
Embassy of Mongolia, Avenue Besme 18, B-1190 Bruxelles, Belgien. Telf: (+322) 344 6974; fax: (+322) 344 3215.
E-post:
embassy.mongolia@skynet.be

Ambassaden har sendt "Overview of the Mongolian Economy in 1999". De medlemmer som måtte være interesseret kan sende en frankeret (5,25kr) kuvert til formanden og få tilsendt den 9 sider lange rapport.

Dansk Mongolsk Selskab 10 år 1990-2000

**Fredag
24. november 2000**

Dansk Mongolsk Selskab vil fejre sit 10 års jubilæum med en middag fredag, den 24. november 2000 kl 18 på Danasvej 30A. Prisen for at deltage vil blive 90 kr. De kan sendes på giro til kassereren, se adresse på side 2.

Vi har inviteret Mongoliets nye ambassadør i Bruxelles til at deltage.

Dansk Mongolsk Selskab blev planlagt på et møde 17. juni 1990 af Bulgan, Leif, Jan og Rolf. Det første egentlige møde og stiftende generalforsamling fandt sted 1. december 1990. Det er omtalt i Ger(1). Den gang var der kun én mongol i Danmark. Siden er der jo kommet flere til, og der har været en voksende interesse for Mongoliet i den danske befolkning, især efter at det er blevet nemmere at rejse dertil.

Vi håber selvfølgelig, at så mange medlemmer som muligt har lyst til at fejre de første 10 år sammen med os. Tilmelding er nødvendig af hensyn til indkøb. Tilmelding sker ved at indsende betaling. Vi opfordrer de, som kan og har lyst til at møde op i dell.

Bestyrelsen

Parlamentsvalget 3. juli 2000

Mandag, 3. juli 2000 blev der afholdt parlamentsvalg i Mongoliet, Resultatet blev, at 72 pladser ud af 76 pladser gik til det tidligere kommunistiske parti, Det Mongolske Folks Revolutionære Parti (MPRP). Det var det parti, som regerede i de 70 år Mongoliet var kommunistisk på linie med Sovjetunionen. Da man indførte demokrati i 1990 tabte MPRP indflydelse efter et par valg. For at få befolkningens interesse igen, har partiet gennemgået en voldsom modernisering med andre idealer end tidligere.

Den demokratiske Alliance, som har siddet på magten i sidste frem til valget 3. juli, har ikke formået at spille sine kort på en god måde. Befolkningen er generelt blevet fattigere. Folkets krav om reformer har den tidligere demokratiske samlingsregering ikke kunne løfte. Derfor gik valget dem imod.

Mongolerne har gjort det igen. De har sat et anderledes eksempel i den tidligere kommunistiske blok. Den første gang var, da de fredeligt og uden blodsudgydelse væltede et enkeltparti styre (kommunistisk) og indførte demokrati i 1990.

Denne gang drejer det sig om, at de har stemt det reformerede kommunistparti tilbage i stolene efter eksperimenter i et par valgperioder med liberal/højre partier ved magten. Lignende er sket i næsten alle tidligere Sovjet kontrollerede lande. Men det er i antallet af indvalgte tidligere kommunister, at mongolerne igen gør sig bemærket. Kun 4 pladser i parlamentet gik ikke til det tidligere kommunist parti. Med så stor et flertal, vil det tidligere kommunistiske party kunne vælge helt frit, hvordan landet skal styres.

Nambar ENKHBAYAR (42 år)

Det er helt tydeligt, at der for tiden er en bestemt "hvad har vi gjort forkert?" syndrom blandt vælgerne, især i byerne. Nogle mennesker, især middelklasse folk med egen lille forretning, har bogstavelig erklæret "sorg" på mandagen, 3. juli, både på grund af den døde politiske kraft som har givet dem en mulighed for at "eje noget" og i frygt for at miste alt det, de har skabt sig gennem de sidste 4 år. Nogle taler endda om, at "pakke sammen og forlade Mongoliet for altid!"

Mongoler, som pt er i udlandet, har ikke travlt med at komme tilbage. Mange vil se tiden an, og føler sig mere sikker, hvor de er, end at tage hjem.

Det er sikkert helt overreaktioner, men det er ganske vist, at den massive tilstedeværelse af MPRP i parlamentet, hvor der ikke er mulighed for at kontrollere det, har skabt uro, for at sige det mildt, i visse kredse i landet.

En forretningsmand med gode kontakter til den øverste ledelse af MPRP, har anonymt udtalt om valgets udfald: "Det er rigtigt dårligt!"

Valgresultatet er ikke taget ud af den blå luft. 4 års Demokratisk Samlingsregering med indbyrdes konflikter og kriser, samt utallige tilfælde med korruption og misbrugte valgkampagner har med sikkerhed fremmedgjort den politiske proces. Det er ingen tilfældighed, at det laveste stemmetal var i Ulaanbaatar, hvor folk ellers få oplysninger af hemmelige kanaler, hører nyt og diskuterer alt der har med politik at gøre i langt større grad end folk på landet.

A journalist har sagt: "Jeg stemte ikke, fordi der var ingen kandidater der var værd at stemme på. Mange af mine venner har også undladt at stemme af samme årsag."

Man må sige, at det sandelig er et nederlag for demokratiet i Mongoliet. Det er nu en ny situation i Mongoliet efter valget. Det kan blive en farlig situation.

Der er ingen tvivl om, at et så stærk flertal (72 ud af 76), uden nogen kraft til at holde det i balance, meget let kan ødelægge, ikke kun Mongoliets ansigt i udlandet som landet der forsøger at opbygge en reel markedøkonomi og et forfatningsmæssigt demokrati. Men det kan også få folk til at miste troen på det demokratiske system som sådan.

Således har hr. Enkhbayar og MPRP partiets ledere en vanskelig og delikat opgave med forsigtigt at holde demokratiet på rette køl, så ikke det vælter over og forsvinder.

I mellem tiden kan lederne af den demokratiske koalition, nu de ikke skal bruge tid på lovarbejdet, sætte sig hen og filosofere over hvordan de formåede på så kort tid og så grundigt mistede folkets tillid. ■

R. Enkhbat

Medlemsmøde 52, 21. oktober 2000

kl 15-17, Danasvej 30B

"Den store Jord Sten" i Arhangai Aimag

Feltarbejde blandt mongolske nomader

Antropologen Ole Bruun er netop hjemkommet efter et større feltarbejde blandt nomadehyrder i Arhangai provinsen i det centrale Mongoliet.

Feltarbejdet har undersøgt hyrdernes generelle livsbetingelser efter kooperativernes sammenbrud og Mongoliet overgang til markedsøkonomi i begyndelsen af 1990'erne, med meget vanskelige forhold til følge.

Eftersom alle servicefunktionerne fra den socialistiske periode nu er forsvundet, er hyrderne gået tilbage til helt traditionelle organisations- og brugsformer med familieguppen som centrum. Det har betydet at nogle familier har akku-

muleret store dyreflokke, mens andre lever under næsten umulige forhold, eller vælger at flytte til byen for at søge et bedre liv. Specielt efter den sidste hårde vinter, hvor tusinder af husdyr døde af sult og kulde, har mange hyrder mistet deres eksistensgrundlag.

Også andre elementer af det gamle samfund er vendt tilbage; en yngre lama har bygget et tempel på ruinerne af et gammelt tempelkompleks, der blev smadret i 1930'erne og har hurtigt etableret sig som områdets spirituelle overhoved.

Lamaen opsøges nu igen af hyrderne for at forudsige de bedste dage for at begynde malkningen

eller flytte lejren, for at "se" hvor forsvundne dyr befinder sig eller hvordan familiemedlemmer i det fjerne har det, for at kurere sygdomme, for at navngive nyfødte eller assistere ved bryllupper og begravelser.

Lamaismen har således rejst sig påny og er blevet centrum for det religiøse liv, men er samtidig blevet en vej til penge og magt for dens præster.

Ole Bruun

Foredraget vil benytte sig af et begrænset antal lysbilleder og andet materiale.

Aflyst smøde 51, 30. september 2000

kl 15-17, Danasvej 30B

Mongo lernes nationale dragt

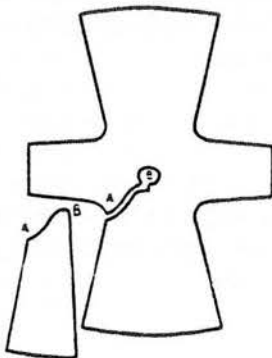
Formanden vil give et causeri over den mongolske dragt ledsaget af farvelsbilleder for at aflede tilhørernes opmærksomhed.

I et land, som mongolernes, hvor temperaturen svinger mellem $\pm 40^{\circ}\text{C}$ og $+40^{\circ}\text{C}$ er det vigtigt, at ens beklædning passer til års-tidens klima. Mongolerne har skabt et dragtmodel, en dell, ens for kvinder og mænd, som kan bruges sommer og vinter; man ændre blot lidt i valget af materialer.

I modsætning til nogle andre etniske grupper, som har mongolerne ikke noget imod, at fremmede bruger deres dragt. Foredragsholderen har selv oplevet en positiv reaktion på, at han optrådte i dell.

Mongolerne klæder sig i dag mere i dell end tidligere. Dell'en er udtryk for mongolernes identitet. Skal man til fin fest tager man gerne sin pæne dell på. Skal man blot på diskotek er man mere europæisk klædt i miniskørt og hvad der høre til.

Foredragsholderen har optrådt i dell ved et besøg i parlamentet, hvor de indfødte var klædt i sort jakkesæt med slips. Heldigvis havde pågældende minister humoristisk sans nok til at det ikke blev pinligt for nogen. ■

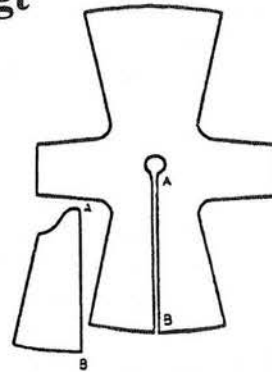
Mongolerne bærer en løsthængende dragt, som mongolerne kalder en "dell". Andre kalder det en "kaftan". Den havde tidligere ingen krave og blev lukket i midten foran. Moden ændrede sig efter at manchuerne i midten af 1600-tallet fik magt og indflydelse blandt mongolerne, da de i 1644 dannede Qing-dynastiet i Kina.

Dellen blev påvirket til lukning i højre side med 5-9 knapper, som kunne være af stof, træ, ben, messing, perler, sølv eller guld. Dragten holdes sammen om livet med et skærf, oftest af silke ellers af bomuld, i en farve der passer til dragten.

De lange ærmer, som går ud over armlængde, var også et manchuisk modefænomen, som nu mest findes på vinterdragten for at beskytte hænderne mod kulde. Tidligere var de lange ærmer også et symbol på høj rang. Typisk for Khalkha-mongoler er, at ærmerne ender i hestehovsformede opslag.

For- og bagside af dragten samt ærmer skæres ud af et stykke stof, således at der ingen søm bliver på skulderen. Dragtsnittet giver bæreren bevægelses frihed og beskytter mod kulde om vinteren og mod varme og sommeren.

Afhængig af årstiderne bærer mongolerne forskellige dell-udgaver. Om sommeren bæres en let dell (på mongolsk: terleg dell), forår og efterår bæres en vatteret del (på mongolsk: hurgan dotortoi dell) og om vinteren en meget varm skind kaftan (på mongolsk: nekhi dell). Man kan fremstille en dell af forskellige materialer såsom bomuld, silke, læder, skind.

En vinter-dell er oftest foret med fåreskind. Til fest bruger man en dell af silke, enten ensfarvet eller af broget brokade, alt efter ens smag.

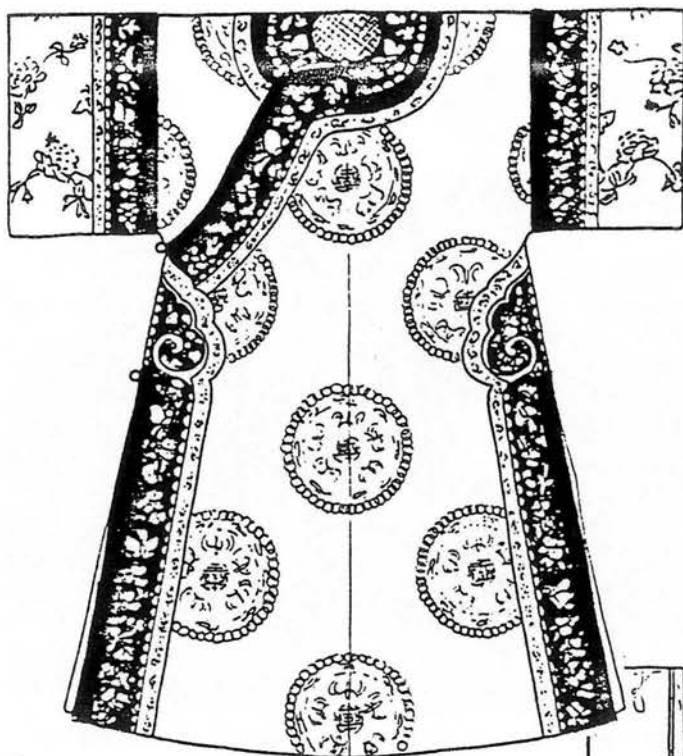
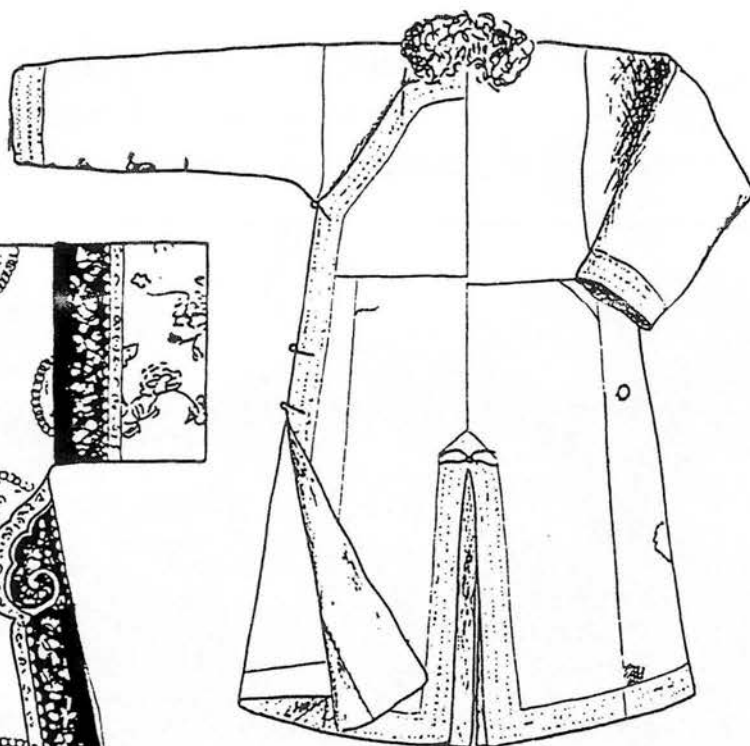
Sommer-dellen holdes sammen med et skærf på 2-3 meter, mens vinter-dellen holdes sammen med et læderbælte.

Helst bærer man en dell i en klar strålende farve. Gifte kvinder kan bedst lide grønne dragter. Grøn er symbolet på græs, og der med på landet, moder jord. En rød dell vil man bære ved særlige lejligheder. Hvidt bæres ved særlige helligdage, som for eksempel nytår.

Mænd foretrækker at bære en blå dell, symbol på himlen og på visdom.

I gamle dage var der tradition for at vælge en særlig farve til sit skærf. Lamamunke brugte et orange eller gult skærf. Kvinder valgte et rødt skærf. Mænd og piger valgte et grønt, mørkegrønt eller blåt skærf. Det er stadig upassende at klæde sig i en dell uden at holde den sammen om kroppen med et skærf. Det var almindeligt, at man langs kanten påsyede et farvet bånd. ■

Tsaran Geril

Kaftan til en Solonchi mongol mand,
Bodagha Daghur (Mus.nr: R.V-4).

Underkaften til gift Daghur kvinde
fra Hailar (Mus.nr: R.IV-15).

Kaftan til Khorchin mongol kvinde
fra Wang Yin Sume, Indre Mongoli.
(Mus.nr: R.VII-28).

Hundenes land - State of Dogs

Nationalmuseet viser filmen

Lørdag, 4. november 2000, kl 15:15

"Smuk, uforglemmelig og sorgfuld ... det er en usædvanlig film med tidløs skønhed og poetri samt rig på ideer, som gør den tvingende seværdig", skrev magasinet Variety om filmen "State of dogs". Den kunne på dansk hedde Hundested eller Hundenes Land. Det drejer sig om en dokumentarisk film om Mongoliet. Filmen har allerede vundet en håndfuld internationale priser og forsøger at blive oscar nomineret. Sådan skrev Mongol Messenger i december 1998.

Filmen er den anden film af D. Turmunkh og Peter Brosens fra Belgien. I 1993 dannede de 2 et arbejds hold for at lave filmen "City on the Steppe" (Byen på steppe), en film om Choir, en tidligere militær lejr der blev lavet om til en by.

"Hundenes Land" blev til i et samarbejde med 9 lande. Ideen til filmen blev til under en togrejse i 1993 fra Ulaanbaatar og Moskva. De faldt i snak om det store antal halvvilde hunde, der i flokke vandre omkring i Ulaanbaatar.

"Jeg fortalte Peter, at mongolerne ikke kan lide at slå hunde i hjel, fordi ifølge buddhistiske tankegang er hunde det sidste trin i genfødslerne før man bliver menneske. Dræbe en hund er som at dræbe et menneske," sagde Turmunkh.

Ideen med at lave en film baseret på dette koncept tog 5 år om at modne, før det endelige resultat gav begejstrede anmeldelser på tværs af Europa.

Filmen fortæller om livet af en pjaltet gadehund ved navn Basar, som huskede sin ungdom på lan-

det, hvor den levede et lykkelig liv som hyrdehund. Den huskede også den smerte og sorg den følte ved at være blevet efterladt af sin ejer. Mishandlet til døde af en hundefanger efter et elendigt liv i den store by, blev Basar genfødt som menneske. basar måtte som menneske, der kunne huske sin fortid som hund, lære at leve med mennesket kamp mellem godt og ondt. Med tilbageblik til hans tidligere liv, forsøger Basar at leve videre og at finde sig selv og verden omkring ham.

Kort sagt er filmen en kommentar om menneskelivet - set gennem øjnene af en hund.

"Filmen er en åndelig konversation, ikke en film kun om Mongoliet. Det er derfor, at den har så

Formanden uddeler billetter til medlemmer af Dansk Mongolsk Selskab ved indgangen

stor international bevågenhed," fortalte Turmunkh. Hans medarbejder beskriver filmen som en dramadokumenter film.

"Jeg er meget stolt af denne film, fordi den viser at mongoler er på det samme intellektuelle niveau som anden international kunst."

Filmens budget på 640.000 USA dollars, modtog det største tilskud fra Eurimages på 200.000 USA dollars.

Filmen har deltaget i 24 filmfestivaler og har vundet første prisen ved Festival International du Cinema Documentaire, Nyon, Schweiz. Den har også vundet Special Jury Award ved International Environmental Film & Video Festival i Seia, Portugal. Den har

fået bedste dokumentar pris ved den europæiske film og TV marked i Barcelona, Spanien. Den fik også juryen specialpris ved Message to Man International Film Festival i St. Petersburg, Rusland.

Turmunkh planlægger allerede sin næste film, som skal handle om mongolsk historie under russer, kinesere og selvstyre.

"Jeg har masser af ideer, men alt afhænger af penge og håndtering."

Ch. Baatarbeel

Data på filmen

"Hundenes Land" (State of Dogs), varer 87 minutter, fik premiere i 1998. Instruktion: Peter Brosens og Dorjkhandyn Turmunkh.

Handlingen:

I Mongoliets hovedstad Ulaanbaatar bliver en omstrejfende hund skudt på gaden. I følge mongolsk tradition vil denne hund bliver genfødt som menneske, og i ventetiden inden den næste reinkarnation ser den tilbage på sit liv som hund. Hunden Basaar er hovedperson i denne film, som er en forførende antropologisk beretning om Mongoliets historie og kultur, set fra hundens synsvinkel. Basaar blev født blandt nomader på de storslåede sletter, men mange familier opgiver af nød deres ældgamle livsform og traditioner og flytter til byen. I byen er der ikke brug for hunde, og Basaar ender sine dage som jaget og hjemløs i storbyen. ■

Udsatte grupper i Mongoliet hvordan går det med projektet?

Der har i årenes løb været en del artikler i Ger om projektudviklingen. Mundtlig redegørelse for projektet har regelmæssigt været en del af medlemsmøderne, men skriftlig information via Ger har haft en meget stille periode. Afslutningen af pilotfasen og påbegyndelse af udviklingsprojektet har taget megen tid og kræfter både i Mongoliet og i Danmark i den forløbne periode.

Men hvordan er det gået med projektet siden sidst?

Pilotfasen afsluttedes officielt 1. januar 1999. Danida gav tilladelse til at anvende de omkring 200.000 kr., der var budgetteret til uforudsete udgifter i perioden januar-juni 1999. Ved projektets afslutning var det usikkert, om vi fik støtte fra Danida. Vi fik afslag på første ansøgning, og mange var meget bekymrede for fremtiden. Det gav nervøsitet blandt de ansatte på projektet, og det kunne mærkes, at nogle begyndte at kikke efter andre beskæftigelsesmuligheder.

Nervøsiteten bredte sig også til familieprojektet og til gadebørnsprojektet. Alle gik rundt og spurgte, om der var nyt fra Danmark.

Vi fik udarbejdet en plan for anvendelsen af de 200.000 kr. og det var i høj grad nødvendigt at prioritere. Endnu et afslag ville have drastiske konsekvenser for projekterne. Midlerne i støtteforeningen ville kunne redde projektet endnu 1-1½ år. Men mange af aktiviteterne ville blive beskåret og de fleste af de ansatte ville blive fyret.

Vi havde derfor en nødplan klar i tilfælde af manglende støtte fra Danida. Formålet var først og fremmest at sikre en glidende akti-

DaMoST = Dansk Mongolsk Socialpædagogisk Træning

vitetsnedsættelse og senere overdragelse af projekterne til de eksisterende organisationer i Mongoliet.

Problemet med projektet gadebørn (HAD-projektet) var, at ungerne var blevet så store, at ingen af de eksisterende institutioner ville have noget med dem at gøre, da de pr. definition ikke mere var børn.

Familieprojektet ville blive overført til distriktsmyndighederne, men udsigt til at familierne fik den samme støtte var ikke gode.

Der har således været mange overvejelser og bekymringer. Men historien endte godt, og vi har fået bevilget lidt over 4 millioner kroner til projekterne for de næste 3 år. Jeg ringede straks til Mongoliet for at meddele den gode nyhed og glæden var stor blandt alle. Vi blev enige om at fejre nyheden sammen på et senere tidspunkt.

Nu er der gået lang tid, siden den gode nyhed kom, og aktualiteten som anledning til en fest er også forsvundet. I den mellemliggende periode har vi udarbejdet detaljerede planer for projektaktiviteterne, og medarbejderne har fået ny optimisme og energi til at tage fat på problemerne.

Projektstrategi

Projektstrategien er fortsat at skabe en model for socialt arbejde, som er tilpasset Mongoliets kulturelle og samfundsmæssige rammer. Midlet er de praktiske mini-projekter, der retter sig mod en præventiv indsats for udstødnings-truede familier og mod gadebørn.

Det er desuden den teoretiske undervisning, der retter sig mod de mongolske socialarbejdere og suppleres med erfaringerne fra de praktiske projekter. Og desuden fortsætter vi med debat, meningsudveksling og supervision blandt de mongolske socialarbejdere gennem efteruddannelsen og udgivelse af bladet "Let's talk".

I strategien er der således lagt vægt på følgende: uddannelse, oplysning og debat, præventiv indsats mod en gadetilværelse for børn og deres familier, støtte til gadebørns deltagelse og involvering af de til projektet knyttede familier og gadebørn hensigtsmæssig arbejdsdeling og ressourceanvendelse/innovativ indsats.

Styring og organisering af projektet

Det har været hensigten, at det etablerede samarbejde i Danmark omkring projektet skal videreføres som hidtil.

Vores samarbejdspartnere er stadigvæk Det Socialpædagogiske

Landsforbund og Pensionskasser-nes Projektselskab A/S. Det er gået lidt langsomt med nedsættelse af projektstyregruppen med repræsentanter fra de tre organisationer. Men ønsket om et udbytterigt samarbejde er der stadig. Så jeg håber, at en sådan fornyet styregruppe snart kan nedsættes.

Undertegnede påtager sig fortsat koordinerende og ledende funktioner i forhold til projektet. Den daglige projektledelse er nu overført til projektets administrative og pædagogiske ledere i Mongoliet.

Den første fase viste, at det var nødvendigt at styrke den eksterne konsulent-side, der vil kunne give faglig inspiration og støtte til projektmedarbejderne. Den tidligere nedsatte faglige støttegruppe i Danmark under projektets første fase skulle udfylde et behov for faglig støtte til den daværende pædagogiske leder. Men afstanden og det manglende detaljerede kendskab til projektets dagligdag og det manglende kendskab, ja til stort set alt i Mongoliet betød, at det var en meget vanskelig opgave. Der var heller ikke budget og midler til at sende medlemmerne i denne faglige støttegruppe til Mongoliet.

Der var stadig et stort behov for faglig støtte fra Danmark i det nye projekt. Derfor har vi søgt midler fra Danida til dækning af konsulentrejser til Mongoliet. På dette grundlag blev en ny konsulentgruppe, der består af erfarne og engagerede eksperter med teoretiske og praktiske kundskaber, nedsat i Danmark.

Dansk Mongolsk Selskab har stadig ansvar for projektet. For at styrke selskabets projektopgaver, der ikke kun begrænser sig til "Projektet Udsatte Grupper, herunder gadebørn", men som i dag også omfatter projektet "Journa-

listik og Medier" har selskabets bestyrelse reorganiseret styring og administration af opgaverne.

En projektorganisation blev nedsat med større kompetenceuddelegering. Den er stadig under udformning, så vi vil skrive særskilt om dette emne på et senere tidspunkt.

Konsulentgruppe

De to tidligere udsendte fra Danmark var hjemvendt fra det 21 måneders ophold i Mongoliet. Nu var der endnu større behov for en reorganisering af opgaverne og styrket konsulentbistand fra dansk side, således at projektets ansatte fortsat har mulighed for en faglig, administrativ og anden rådgivning og støtte fra Danmark. Projektmedarbejdernes dagligdag er stresset, og de tunge problemstillinger kan ofte være vanskelige at tackle.

Nye ideer og nye meninger er altid efterspurgt. Men opgaven skal være nøje planlagt og skal ikke bygges på alt for mange tilfældigheder. Pilotfasen gav store muligheder for flexibilitet og eksperimentering.

Tiden er nu mere moden til større professionalisering af aktiviteterne. Uden dog at miste flexibilitet, der stadig giver plads til de innovative og eksperimenterende sider af projektet. Flexibilitet er naturligvis ikke ensbetydende med, at projektaktiviteterne skal styres af anarkistiske og tilfældige løsninger.

Det betyder, at rådgivnings- og konsulentfunktionen skal have en stærk og professional profil, der i større grad åbner mulighed for dialog mellem medarbejderne på Da-MoST og professionelle i Danmark. På dette grundlag gav Da-MoST's medarbejdere og projektbestyrelsen i Mongoliet udtryk for styrkelse af konsulentprofilen på følgende områder:

- Intern efteruddannelse af Da-MoST's medarbejdere.
- Konkret rådgivning af Da-MoST's medarbejdere omkring de praktiske miniprojekter.
- Styrkelse af efteruddannelseskurserne. Ved siden af de korterevarende kurser for de mongolske socialarbejdere er der stort behov for en længerevarende fjernundervisning for socialarbejdere, der er ansat i andre aimags, hvor problemer med gadebørn er størst.
- Udvikling og forbedring af undervisningsmaterialer.
- Undersøgelse og forskning i udsatte børn.
- Metoder til monitorering (tilsyn og vurdering) af projekterne.

Derfor har vi nedsat en konsulentgruppe, der består af meget dygtige og engagerede personer. Konsulentgruppens opgave er at rådgive og støtte projektkoordinatoren samt projektmedarbejderne i faglige spørgsmål. Gruppen ledes af undertegnede, der i mange henseende sørger for, at der er kontinuitet i arbejdet, formidler, har sekretariatsopgaver og fungerer som "praktisk gris" i arbejdet.

Gruppen består foruden mig selv af følgende personer:

- Annelise Jacobsen (underviser på Københavns Socialpædagogiske Seminarium)
- Bent Madsen (ansat på Pædagogisk Institut, forfatter til flere aktuelle bøger)
- Knud Byskov (forstander på institutionen Holmstrupgaard)
- Jesper Holst (lektor på Danmarks Lærerbørnskole med stor erfaring fra projekter i Mongoliet)
- Peter Kristensen (formand for Socialpædagogiske Landsforbund's Nordjyllands Amt).

Indtil nu har vi afholdt flere møder med mange gode resultater.

Danske turister på besøg ved HAD-projektet i 1998

Min opgave er desuden at formidle mellem gruppen og projektansatte, således at der er en dialog og gensidig information. Mange gode ideer fremkommer under møderne, og disse forvandles fra konkrete planer til realisering. Den åbne dialog og hensyntagen til DaMoSTmedarbejdernes tilkendegivelser tages alvorligt under konsulentarbejdet.

Arbejdsmetoden er med til at forøge interessen omkring arbejdet blandt de ansatte, der dagligt sidder med opgaverne. Konsulenterne vil opholde sig i Mongoliet i kortere tid for at være med til at realisere de planlagte aktiviteter, og opholdet og rejseudgifter betales af projektet. Konsulenterne udfører et stort arbejde i Danmark, som foregår på frivillig basis.

Som resultat af konsulentgruppens arbejde er der nu færdigudviklet en uddannelsesplan for et 2-årigt fjernundervisningsprogram. DaMoST's medarbejdere er i færd med at udvælge og etablere de lokale, såkaldte implementeringsteam, ude i Mongoliets 6 aimag og

1 fjerntliggende distrikt af Ulaanbaatar. 4 personer fra hvert implementeringsteam vil deltage i den 2-årige uddannelse. Jeg har hørt, at initiativet blev modtaget med stor glæde blandt de lokalt ansatte medarbejdere, der savnede et mere vedvarende uddannelsesprogram, der både kombineret teoriundervisning med praktiske opgaver ude i lokalområderne.

Foruden at deltage i uddannelsen skal de lokale team gennemføre konkrete mindre projekter, der retter sig mod gadebørn i deres områder.

To ansatte på DaMoST vil rejse og besøge de lokale grupper med henblik på supervision. Resultatet af den 2-årige fjernundervisning og lokale praktiske projekter vil blive samlet i en bog om socialt arbejde, der bygger på mongolske erfaringer.

Der blev desuden udarbejdet en plan for undervisningsmaterialer. Nogle af opgaverne skal udarbejdes af DaMoST medarbejdere og andre. Det mere teoretiske indhold af materialerne skal udarbej-

des af konsulenterne her i Danmark.

Der er ligeledes udarbejdet en mere grov plan for korterevarende kurser, som skal finpudses og tilpasses efter de aktuelle og konkrete behov. Medarbejderne er meget glade for at få en sådan støtte fra Danmark og de mærker, at konsulentgruppen er engageret og effektiv. Engagementet og arbejdslysten blandt medarbejderne i Mongoliet bliver tilsvarende højere.

Projektudviklingen i 1999 i Mongoliet

Lige før projektets nystart udarbejdede vi en samarbejdsaftale med de lokale samarbejdspartnere, som i dag består af Mongolsk Dansk Selskab og National Centre for Children, som er en landsdækkende statslig organisation i Mongoliet.

Vi har også indgået en aftale med Ulaanbaatar kommunes socialforvaltning og "Skole nr.70" for så vidt angår anvendelse af de hidtidige lokaler til DaMoST's rådighed.

En projektbestyrelse blev ned-sat i henhold til den mongolske lov om NGO. Sammensætningen er u-ændret som før. Under det første møde i projektets ny fase indbetalte et af bestyrelsesmedlemmerne 1000 US\$ til støtte for gadebørn. Det var en god start. På baggrund af bestyrelsens ønske om at deltage mere aktivt i projekterne blev der drøftet en del opgaver, som kræver støtte og hjælp. Medlemmerne har nu konkrete opgaver at tage sig af.

Den tidligere faglige rådgivningsgruppe har fået ændret sammensætningen, således at den i dag består af folk, der er interesserede i at ofre tid på dette arbejde.

Alene i 1999 er der gennemført 12 korterevarende efteruddannelseskurser for i alt 370 medarbejdere i hele Mongoliet. Jeg har deltaget i et af kurserne, og jeg var positivt overrasket over, hvor dygtige Damost's medarbejdere er blevet til at tilrettelægge kurset og formidle stoffet på en spændende måde. Kurserne er meget efterspurgte. Det eneste handicap er, at de mangler nyt og spændende kursusstof, som de skal levere videre. Derfor har medarbejderne store forventninger til konsulentgruppen i Danmark, der skal give dem nye faglige indsprøjtninger og inspiration.

Familieprojektet har ligeledes haft mange aktiviteter, rettet mod familierne. Konservering af grøntsager i hjemmet, sportsdage, dyrkning af grøntsager og blomster, filmfremvisning, tegne/malekonkurrence, udlån og læsning af bøger, kurser/seminar, der relaterer sig til emner om sundhed, børns opvækst, børns rettigheder med mere er blot nogle af de aktiviteter, som projektet har udført.

Projektet har formidlet job til de fleste af familierne. Det kan

ses, at familiernes økonomiske og sociale situation blev markant forbedret, og de fleste kan nu klare sig i livet. På denne baggrund var der en diskussion i projektet om hensigtsmæssigheden ved at fortsætte med at yde hjælp og støtte til de samme familier år efter år, uanset deres økonomiske og sociale situation. Der var mange andre familier, der trængte endnu mere til hjælp og støtte end dem, der nu har været omfattet af projektet gennem mere end 2 år.

Vi enedes om, at projektansatte skal vurdere hver enkelt familie og ændringerne, der er sket i familien. Selvom projektet vælger nogle nye familier, skal de gamle familier forberedes til en overgang. Deres børn skal fortsat have mulighed for at komme på familiecentret. Forældrene kan også fortsat deltage i nogle af aktiviteterne på centret. Familiecentret har fået flere ting, og det ser meget hyggeligere ud end før.

Der er sket meget store ændringer på HAD projektet. Det er et husprojekt til store gadebørn. Ungerne er blevet så store, at 4 af dem nu danner par med et barn hver. De ønskede at leve et selvstændigt liv. Nogle har modtaget lidt støtte fra centret omkring etablering. De er altid velkomne på centret, når de har lyst til.

Projektet har fortsat en god kontakt med to af dem, der dannede par. For en pige, der fra starten fortalte, at hun var forældreløs, vidste det sig ikke at være rigtigt. Hendes søskende og mor dukkede pludselig op på centret til stor overraskelse. Pigen og hendes familie enedes om, at hun skal tilbage til familien. Hun ringer og kommer jævnligt på centret. Jeg mødte hende adskillige gange under mine ture til Mongoliet. Hun ser ud til at klare sig godt, og jeg håber, at hun bliver ved.

Den sidste dreng ønskede at blive i huset. Han fandt ret hurtigt en kæreste, som bor hjemme hos forældrene. Han og en anden fra projektet arbejder nu på det nyetablerede Had-2-projekt som medhjælpere. De er meget glade for opgaven.

Det gamle HAD-projekt har nok været det vanskeligste af alle projekterne. Der har været dejlige oplevelser sammen med disse unge og der har også været nogle skuffelser. Man kan ikke forvente, at sådanne unge, som har 5-9 års fortid fra gaden, kan ændre sig fra dag til anden. Men jeg håber da, at det i det store og hele lykkedes projektet at lære disse unge at værdsætte nogle af livets vigtige værdier.

En af de nyansatte på Had-2-projektet kendte ungerne fra tiden før de kom til vores projekt. Hans bemærkning om de to unge var, at han kunne ikke genkende dem og at han er meget overrasket over deres flid, overholdelse af aftaler, vedholdenhed og almindelig høflighed. De er også gode til at snakke med de nye gadebørn. De har deltaget på et af seminarerne, organiseret for organisationer og projekter. De to unge mennesker var sammen med en anden ansat med til at repræsentere DaMoST's gadebørnsprojekt.

En af dem stillede eftersigende ret gode og skarpe spørgsmål til politiet. Jeg var glad for at høre disse ting.

Had-2-projekt

Projektet har købt et hus omgivet af meget store jordarealer i slutningen af sommeren. Vi har været på udkik efter huse og arealer hele sommeren. Ingen af dem var egnede. Stedet skulle være tæt på skole og ikke alt for langt væk fra byen. Så fandt vi dette sted og der blev brugt 2½ måneder for at forbedre

huset og stedet. I det store areal er der et hus og der blev bygget 3 store ger.

Politiets identifikationscenter, NCC og Ulaanbaatars Børneorganisation blev kontaktet med henblik på gadebørn, der skulle omfattes af projektet.

I dag har projektet 14 børn i alderen 6-15 år. De fleste kan ikke læse og skrive. Skole og undervisning var første prioritet til projektets start. Da de kom efter skoleårets start, var der ingen skole, der ville optage dem.

Nogle af de helt små må begynde at gå i skole til efteråret næste år. Andre af de lidt større børn modtager i dag en undervisning, såkaldt uformel uddannelse.

Det andet vigtige spørgsmål var helbredstjek. Projektet har indgået en aftale med en koreansk ejet klinik, der er villig til at yde hjælp til gadebørn. Ifølge projektmedarbejderne er arbejde med disse mindreårige unge betydeligt let-

tere end de ældre. Jeg har endnu ikke set disse børn, og jeg glæder mig umådelig meget til at se dem og i det hele taget at se projekterne.

Besøg i statsministeriet

Til de projektansattes store overraskelse har projektet fået en udmærkelse, som kan oversættes til noget i retning af: "Børns venner - lykkens ejer", af den mongolske statsminister, som også er formand for børnerådet. Så en af medarbejderne var i statsministeriet for at modtage udmærkelsen, som var tilegnet til organisationer, som har ydet en særlig indsats mod børn.

Tre personer fra projektet har fået forskellige udmærkelser.

Familieprojektet tiltrækker manges interesse. Mange, både mongolske og udenlandske organisationer og myndigheder vil gerne kikke på familieprojektet for at få inspiration. Gadebørnsprojektet og Damost's tidligere erfaringer med

teenageunger er ligeledes af stor interesse blandt børneorganisationer og institutioner.

Det er rart at høre, at det går godt med projekterne og at det nytter at hjælpe.

Mange af Dansk Mongolsk Selskabs medlemmer har støttet projektet økonomisk og på anden vis siden projektet startede i 1997. Der er stadig nogle medlemmer, der trofast sender et beløb månedligt eller med jævne mellemrum til støtteforeningens giro. Selskabet er meget taknemmelig for den støtte, som medlemmerne yder til projektets egentlige brugere - socialt og økonomisk truede familier og deres børn samt gadebørn.

Min tidligere kollega Finn Mørell og hans familie, der har opholdt sig i Mongoliet sammen med undertegnede i projektets pilotfase samt mange andre, der har medvirket og støttet projektet fortjener en særlig tak og hilsen. ■

Bulgan Njama

På eventyr i Mongoliet 1921 (4)

Det viste sig, at en mængde kinesiske soldater i stedet for at flygte og udsætte sig for sult og kulde havde skjult sig i baghuse og på lofter og oven i købet dristede sig til at skyde efter de mongolske og russiske soldater. Når de mente, der var en passende lejlighed, blev der foranstaltet husundersøgelser i alle mistænkelige huse. Snart gik den vilde jagt gennem byen. Men kineserne havde gemt sig så godt, at selv et par uger senere fandtes der nu og da en kinesisk soldat her og der. Når de blev fundet, gaves der ingen pardon. Ordren hed: "slå ihjel". Og der blev slået ihjel.

Så vidt vi kunne få oplyst, faldt der hen imod 3000 kinesere, medens angriberne kun mistede omkring 100 mand fra det første angreb i efteråret til Urga var taget. Der var lovet soldaterne fri plyndring i 3 dage, når byen var taget, og de fik dem, men heller ikke mere.

De første plyndringer resulterede i store brande, så da vi gik i seng sent den 3. februar 1921, havde vi brændende huse på alle sider af os. For en sikkerheds skyld holdt vi vagt hele natten med ildslukkerne parate. Der skete dog intet særligt, og da jeg tørnede ud til min vagt klokken 06 den næste morgen, var alt roligt og de fleste brande ved dø hen.

Jeg gruer ved at tænke på, hvad Urgas skæbne vel ville være blevet, om det havde blæst den nat. Et par gode store brande i byens forskellige hjørner ville have ødelagt hele byen, som er bygget af træ, og intet vand nærmere end den tilfrosne Tola Flod nede i dalbunden et par miles borte.

Det var uhyggelige syn, der mødte os, da vi den næste morgen begav os på vandring gennem Urgas gader.

Overalt lå der lig af kinesiske soldater og nogle enkelte mongoler. De fleste med knuste hoveder og frosne stive i faldet. Angriberne forstod at håndtere en riffel.

Forsøg på at rydde gaderne, havde ingen gjort, kun stier her og der for at give plads for militæret, som uafbrudt patruljerede gaderne på jagt efter kinesere og passende kvarterer til kaserner.

Særlig i nærheden af de forskellige kinesiske regeringskontorer så der slemt ud. Der lå store dynger af lig, hvoraf mange var forkullede, ragede ud at ilden, som havde raseret næsten alle disse bygninger.

Overalt på gader og veje lå der strøet omkring alle mulige slags husgeråd og beklædningsgenstande, som kineserne havde kastet fra sig under flugten.

Mange russiske huse var blevet plyndrede af kineserne, inden disse forlod byen. En del russere var blevet dræbt, men al anden udenlandsk ejendom var uberørt, på nær 'Mongolian Trading Company's managers bolig, som var fuldstændig udplyndret af kineserne, blandt hvilke han havde gjort sig så forhadet, at de havde lovet at skaffe ham ud af verden, inden de forlod byen. Jeg og mine fæller var ikke langt fra at sige "gid at de havde gjort det" for samme unge mand, en amerikaner af de simpleste, skaffede os senere så mange genvordigheder på halsen og gjorde os vor rejse ud fra Urga så besværlig, at vi selv gentagne gange kun med meget stor møje kunne holde de mere hidsige hoveder af vort selskab fra at skyde ham ned.

Vi lod os senere fortælle, at da angriberne først trængte ind i byen tidlig om morgenen den 3. februar besatte de straks denne mands hus,

som, da det var beliggende på en åben plads med udsigt over hovedvejen fra kineserbyen vest efter, egnede sig udmærket som maskinkanonpost for bestrygning af vejen og de flygtende kinesere.

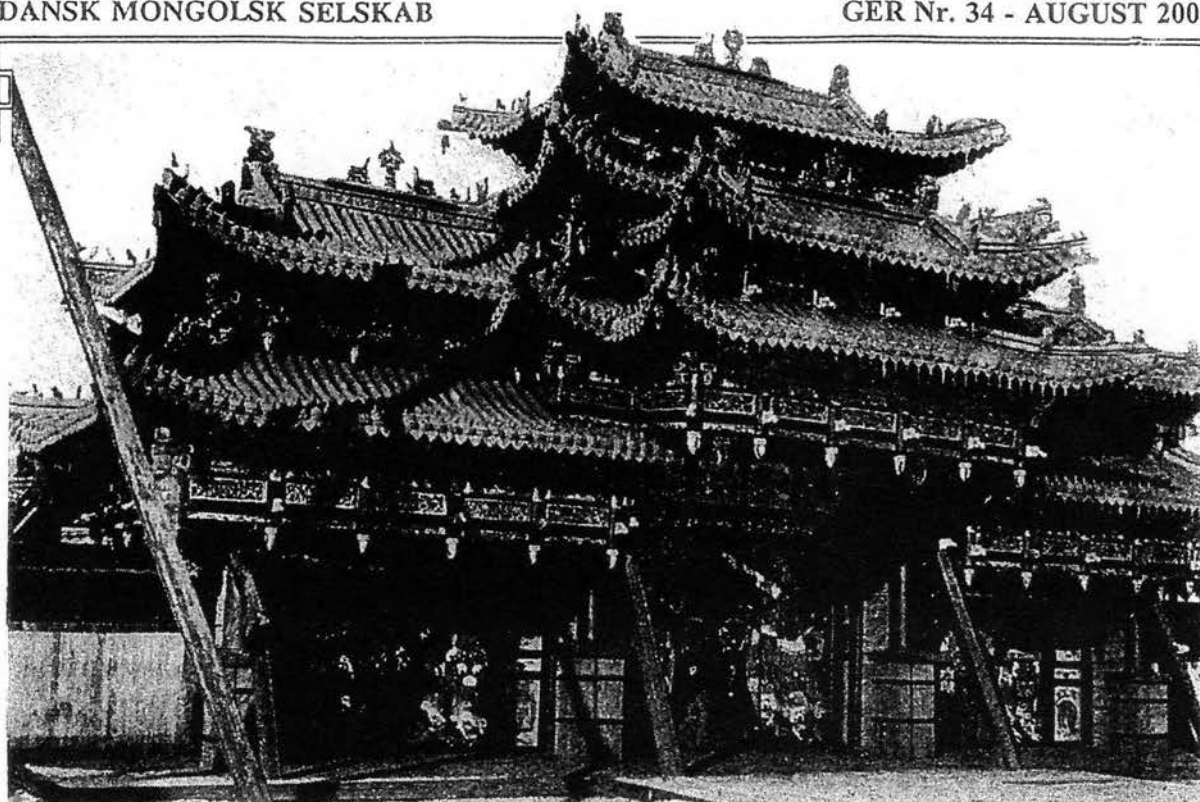
I stedet for at holde sig neutral, som han burde have gjort, stillede han straks sit hus til angribernes disposition og serverede frokost for de sultne russiske officerer.

Nu ville ulykken imidlertid, at de gode russere meget snart havde opbrugt deres ammunition, så de måtte trække sig tilbage til et af deres depoter for at forsyne sig påny. Så snart kineserne opdagede, at russerne var væk, angreb de huset fra alle sider og tog det i løbet af få minutter, da der ikke ydedes dem nogen modstand. Husets russiske og mongolske tjenestefolk blev skudt og husets herre måtte søge tilflugt i kælderen sammen med nogle kvinder og børn.

Han blev endda kun reddet ved, at hans kinesiske tjener fortalte soldaterne, at "Master" ikke var hjemme. Mærkværdigt nok troede kineserne på denne historie og nøjedes med at slå alt sønder og sammen efter først at have bemægtiget sig alle penge og andre værdigenstande.

Der blev ikke ladet så meget som et eneste stykke husgeråd eller tøj tilbage. Alt blev knust eller ødelagt, kun "Master's" riffel, som han i skyndingen for at komme ned i kælderen, havde glemt ovenpå kælderlemmen, fandtes senere hel, henslængt i en krog; men ammunitionen var rigtignok gået sin vej.

Først hen på dagen, da kineserne var forsvundne vovede husets herre sig op af kælderen og søgte tilflugt hos nogle nærboende russere.

Porten til Den Levende Buddhas palads i Urga

En ting, der glædede os på denne vandring gennem Urga, var, at vi fandt dørene til Urgas berygtede fængsel åbne og alle de ulykkelige fanger, mest russere og mongoler, hvis eneste brøde var, at kineserne havde haft brug for deres huse og lignende. Når de så ikke kunne få sagerne med det gode, blev ejerne kastet i fængsel.

Telegrafstationen fandt jeg lukket. Alle de kinesiske telegrafister flygtede og bygningerne indrettede til kaserne for et mongolsk regiment.

Kun de russiske telegrafister var blevet tilbage, men da der ikke kunne være tale om at arbejde med telegrafene foreløbig, blev de sat til at reparere byens telefonnet, som unægtelig så lidt medtaget ud efter kampen.

Medens jeg på denne tur rundt i byen sammen med hr. Gold stod og talte med nogle bekendte på gaden, kom pludselig en ung russisk officer ridende op til os og spurgte ret høfligt om, hvad nationalitet og religion vi kendte os til.

Vi besvarede hans spørgsmål lige må høfligt, hvorpå han red bort med den bemærkning:

"Grunden til at jeg spørger, er den, at jeg har ordrer fra Baron Ungern til at slå alle jøder og bolshevikker ihjel, hvor jeg træffer dem."

Jeg tog denne bemærkning som en spøg, for jeg kunne da aldrig tro, at det kunne falde Ungern ind at slå folk ihjel, fordi de var jøder eller bolshevikker, men jeg kom rigtig nok på andre tanker i løbet af meget kort tid.

Noget, som jeg slet ikke tænkte over i øjeblikket, var, at Gold også var jøde, og at det sandsynligvis var dennes ret fremtrædende racetegn, der havde bevæget officeren til at spørge os om vor nationalitet. Gold sagde dog ikke et ord, men fulgte troligt med mig rundt i byen. Ud fra senere oplevelser, hvor jeg havde lejlighed til at lægge mærke til ham under lignende forhold, kan jeg levende forestille mig, hvad han må have følt ved sådan at få sin egen races og

i værste tilfælde sin egen dødsdom slynget i ansigtet. Det var ikke mange, der kunne have taget sagen så roligt, som han gjorde det,

Da jagten efter kinesiske soldater og plyndringerne var vel overstået, begyndte jagten på jøder og bolshevikker.

Ungern havde udstedt skriftlig dagsbefaling, at alle jøder og bolshevikker, mistænkte så vel som beviste, kvinder og børn så vel som mænd, skulle slås ihjel, da de var hans private arvefjender.

Nu begyndte der en jagt så vild og skrækkelig, som vel tænkes kunne. Først blev alle byens mest kendte jøder (byens ledende købmænd og bedste borgere) overrumplede i deres senge, bundet på hænder og fødder, slæbt udenfor husene og skudt eller sablede ned.

Senere blev der foranstaltet husundersøgelser overalt, hvor det mentes, at jøder holdt sig skjult. Kun få undslap ved bekendtes og mongolernes hjælp.

For mongolerne var overordentlig meget mod dette myrderi,

som de overhovedet slet ikke forstod grunden til.

Vi fik en del søvnløse nætter af samvittighedsnag over at måtte sige nej til flere jødiske familier, som i deres store nød og vånede henvendte sig til os om husly, men da russiske soldater myldrede ind og ud af Andersen, Meyer & Co's forretning dagen lang og ofte natten med, var faren for stor. Vi måtte, hvor nødigt vi end ville vise disse ulykkelige mennesker andre steder hen, især til de forskellige mongolske fyrster, som bedre kunne holde banditterne ude af deres huse.

Bolshevikkerne kneb det hårdere med at få fat i, men til sidst fangede Ungern den stedlige kommissær, en tidligere russisk præst, og ved som belønning at love ham livet, fik de ham overtalt til at opgive navnene på alle bolshevikker i Urga, som så blev fanget og dræbt.

Senere blev kommissæren selv dræbt og sønderlemmet og kastet for hundene.

Vi var nær kommet slemt i fedtefadet, da de begyndte at lede efter bolshevikkerne. Sagen var den, at vi, før angrebet på Urga begyndte, havde modtaget nogle breve fra bolshevikkommissæren og lovet at tage dem med til Kalgan og poste dem der, da det var umuligt at få post ud fra Urga på anden måde.

Da jagten så begyndte, fik vi meddelelse om, at vort hus også ville blive undersøgt, hvorfor vi i en fart fik alle breve og lignende, som kunne kompromittere os, brændt, men først åbnede vi de forskellige pakker.

Da vi i nogle af brevene fandt lange lister med navne, kan det nok være, vi fik blus på kakkelovnen, for at blive taget med den slags ting i huset, ville være den sikre død for os alle.

Heldigvis slap vi for husundersøgelsen, skønt mange en gang kun med nød og næppe. Ofte skete det, at en patrulje marcherede op foran vore døre og bankede på med bøssekolberne, men i reglen passede det sig så godt, at en eller anden officer var inde for at købe sig et pund tobak eller sådan noget lignende. Når disse bøsse herrer så viste sig i døren for at se, hvad der var på færde, varede det sjældent mange minutter, før patruljen var langt borte.

Det varede nogle dage, inden vi fik lov til at tage en tur op for at se på den trådløse. Da vi endelig nåede derop, fandt vi den i en så håbløs tilstand, at vi opgav at forsøge at sætte den i stand. Det havde ellers været vor mening at prøve at få den så vidt i gang, at vi kunne få meddelt Peking, hvorledes sagerne stod, og at vi var nogenlunde sikre. Men en 3 tomers granat havde slået et stort hul i taget over maskinrummet og ødelagt en del af maskineriet.

Yderligere havde en eller anden velvillig sjæl været målskæddig at sønderhugge dynamoernes kommutatorer med en mejsel samt fjernet den store drivrem mellem motoren og dynamoerne. De fleste ekstradele til maskinerne var forsvundne med samt så at sige alt værktøjet, hvoraf vi dog senere fandt en del ude i sneen omkring stationen.

I selve stationen havde en nysgerrig sjæl moret sig med at skille de forskellige apparater ad for at se, hvordan de så ud indvendig. Dog var skaden ikke større end, at vi efter at have rodet lidt omkring fik modtageren så vidt i gang, at vi kunne høre forskellige af de større stationer ude i verdensrummet tale sammen.

Vi mente endog at kunne høre Peking kalde os (hvad vi senere fik at vide havde været gjort hver

dag i længere tid efter, at de havde tabt os om eftermiddagen den 2. februar), men da der var folk med for at passe på os, kunne vi ikke foretage os noget som helst i retning af at tage ned, hvad der blev sagt. Vi lukkede apparatet med den besked til vore ledsagere, at det vist ville være umuligt at få stationen i gang med det værktøj, der var til vor rådighed.

At dømme efter de mange granathuller i jorden og de tusinder af patroner, der lå spredt rundt omkring stationen, må der have stået et større slag omkring den. Det må vist nærmest betragtes som et lille vidunder, at ikke masterne var blevet skudt ned også. I hvilket tilfælde stationen ville have været ubrugeliggjort for stadig, medens den nu siges at benyttes af russerne til korrespondance (vist kun modtagning) med Tsohita.

At slippe ud af Urga, indså vi meget snart, var en alt andet end en let sag. Ganske vist kendte vi ikke den nøjagtige tingenes tilstand ude omkring, men at dømme efter de rygter, der stadig var i omløb, fandt der stadig heftige kampe sted både syd efter ned mod Tuerin, vest efter ud mod Uliassutai og nord efter op mod Kiachta. Så disse veje var lukkede. Den eneste tænkelige udvej, øst efter ud mod Harbin, sagdes at være blokeret af flere fod sne.

Og en helt anden ting var, at vi ikke kunne få fat i de nødvendige pas fra mongolerne eller Ungern, da ingen af dem ønskede at foretage sig noget førend den "Levende Buddha" var kommet tilbage til Urga og en regering var blevet dannet. Dette ville tage lang tid, da han efter at være blevet befriet fra kinesisk fangenskab, var blevet ført til et tempel langt inde i landet. Siden var der faldet megen sne, som forsinkede rejsen meget.

Ventetiden fordrev Ungern med at rydde byen, med hvilket formål han mobiliserede alle tilbageblevne civile kinesere, som forsynet med koste, skovle og vogne blev dirigeret rundt i gaderne for at fjerne ligene og det værste snavs. Alt blev læsset på vognene og kørt ned og væltet ud på den frosne Tols flod. At begrave ligene var der ingen, der tænkte på.

Men det gøres for resten aldrig i Mongoliet. De salig afdøde bliver simpelthen lempet op på et køretøj, som så bliver kørt i galop ud af byen og hen over sletten og helst på steder, hvor der er lidt dårlig vej. Da der ingen sider er i vognen, falder liget snart af, og hvor det falder, får det lov at blive liggende. Manden, der kører vognen, må være meget forsigtig med ikke at se sig om efter liget, da den dødes ånd ellers let kunne finde på at forfølge ham og plage ham resten af hans liv.

Det var lige mad for Urgas hunde og de mange ulve, der holder til i skovene omkring byen. Aldrig skal jeg glemme den veltilfredse mætte gøen af tusinder af halv- og helvilde hunde, som blideligt nynnede os i søvn resten af den tid, vi var i Urga.

Da hverken soldater eller de lokale mongoler og den lavere del

af den russiske befolkning var tilfredse med de 3 dages fri plyndring af kinesiske forretninger, som var blevet dem tilstået, og vedblev med at plyndre, udsatte Ungern dødsstraf for alle, der blev grebet i at plyndre. For en sikkerheds skyld flyttede han selv hen i det kvarter, hvor det gik varmest til. Alle, der blev grebet i plyndring, blev hængt på stedet. Ungern selv beordrede flere både russere og mongoler hængt, mens han så til. Hen imod 60 mennesker kom af med livet på denne måde. Ligene fik lov at hænge omkring i gaderne til skræk og advarsel i lange tider.

Så snart Ungern havde fået nogenlunde orden i byen, gik han i gang med at omorganisere sin hær, som han forsynede med de våben og uniformer, som han havde taget fra kineserne. Som en slags reserve mobiliserede han alle russiske mænd i Urga, som der overhovedet kunne være tale om kunne føre våben. Nogle puttede han ind i hæren. Resten brugte han til at løbe byens indre anliggender sammen med mongolerne, til hvem han straks overgav byen. Dog ikke byens forsvar, som han reserverede for sig selv.

Nåh, langt om længe nåede den "Levende Buddha" da endelig

ind til Urga. En regering blev dannet med den "Levende Buddha" som overhoved. Følgelig så vi ikke længere nogen hindring for, at vi skulle kunne få pas. Vi havde fat i en bekendt mongol, Lobsen Jensen, - tror jeg, er udtalen af hans navn - og forhørte os om pas, men han sagde, at mongolerne ikke kunne udstede pas, før vi havde fået tilladelse fra Ungern til at forlade byen.

Major Dockray og jeg selv begav os op på formiddagen den 14. februar til Ungerns palads, et gammelt kinesisk købmandshus uden vagt eller andre tegn på, at det var herskeren af Mongoliets våning, for at forlange foretræde. Vi fik den besked, at Ungern var ude, men ventedes tilbage hvert øjeblik, og fik anvist et værelse til at vente i. Nu var det tilfældigvis Ungerns stabskontor, vi havde fået anvist til at vente i, og i løbet af de timer, vi tilbragte der i løbet af den dag og næste dag, havde vi rig lejlighed til at studere de folk, Ungern havde omgivet sig med.

Den mand, der gjorde mest indtryk på os, var første adjutan-ten, en kæmpestor kosak med det mest dyriske ansigt, jeg nogensinde har set. Han vadede omkring i et par mægtige mongolske støvler, iført en lang mongolsk skindforet

silkekåbe og med en mongolsk spidshat med glasknap i toppen på hovedet. I hånden havde han en svær stok, som han langede ud med, når der var noget, der ikke netop gik efter hans hoved. Særlig gik det ud over telefonen, som ikke ville virke ordentligt. Den fik nogle slemme rap af stokken nu og da, hvad dog, mærkeligt nok, ikke gjorde den bedre.

De øvrige stabsofficerer var af nogenlunde samme kaliber, og sammen med den mongolske vagt udgjorde de den besynderligste samling mennesker, jeg nogensinde har truffet.

Ude i gården var der rejst et par mongolske jurter (ger), hvori en flok lamaer holdt en frygtelig koncert. Det var en særlig høflighed fra den "levende Buddha" til Mongoliets befrier. Ideen var vist den, at lamaernes koncert skulle holde de onde ånder væk fra Ungern. Hvis onde ånder virkelig ikke kan lide spektakel, kan jeg godt tænke mig, at disse herrer kan have haft noget held med sig, for der var spektakel for alle pengene hele dagen og en del af natten med.

Da ingen af de tilstedeværende vidste, at vi forstod russisk, gik snakken lystigt. Jeg lærte slet ikke så lidt i de timer, vi tilbragte i stabskontoret, både angående hæren, og, hvad interesserede mig meget mere, hvad de tænkte på at gøre ved os.

Særlig var de herrer interesserede i major Dockray, hvem de i deres vidtflyvende fantasi havde udset til at reparere alle deres kanoner, lave ammunition for dem, reparere den trådløse og mange andre lignende små behagelige bestillinger. Til alt held forstod han intet af, hvad der blev sagt selv, ellers tror jeg, der ville været sket en ulykke.

Det blev galt nok senere, da jeg fortalte ham, hvad der var ble-

vet sagt. Men jeg tog notater af alt, og meget af det kom os til gode senere.

Der kom ingen Ungern i løbet af formiddagen. Så vi gik hjem og fik os noget at spise ved middagstid og kom så tilbage og tilbragte eftermiddagen i det samme behagelige selskab, med samme magre resultat.

Den næste morgen mødte vi op igen og fik løfte om at få foretræde, så snart Ungern kom hjem. Han ønskede selv at tale med os.

Hele formiddagen gik imidlertid. Ungern blev stadig borte, så vi gik igen hjem og satte lidt til livs, og mødte igen om eftermiddagen.

Denne gang var vi mere heldige, for Ungern var hjemme, men desværre havde han besøg af en mongolsk fyrste. Men så snart denne var gået, skulle vi få lov at komme ind, blev der lovet. Jo, god morgen, min grønne hat. Noget senere kom en mand ind og fortalte de andre, at Ungern var gået ud til fronten. Da de herrer var begyndt at blive kede af at have os siddende i deres hummer hele dagen og helst så, at vi fik fat i Ungern så snart som muligt, så at de kunne blive af med os, blev der ikke sagt noget til os om hans lille udflugt. Jeg lod, som om jeg ikke havde forstået, hvad der var blevet sagt og blev siddende.

Endelig ved 7-tiden kom en mand ind og meldte, at Ungern var kommet hjem og ønskede at se os med det samme. Vi skød hjertet op i livet og tog vor mest bistrene mine på, og så gik vi på med godt humør.

Efter de beskrivelser, jeg havde fået, havde jeg ventet at træffe en stor, kraftig mand af den gamle russiske officerstype, men jeg blev højlig og ret behageligt skuffet.

Baron Ungern viste sig at være en mand af middelhøjde, vejrbit

og mishandlet af sult og kulde, med et stort ar hen over panden, overordentlig indfalden og mager, men med et stort kejser Vilhelm skæg, som gav ham et meget bister udtryk.

Han var iført en meget snavset rød russisk skjorte med St. Georgs-korset på brystet, et par blå benklæder og lange støvler.

Da vi havde fået at vide, at han foretrak at tale tysk, indledte jeg samtalen med, efter at have hilst på russisk, at spørge, om han havde noget imod, at vi talte tysk. Dette syntes at behage ham, og så raslede vi løs.

Da jeg forestillede major Dockray, vendte han sig om mod denne og så længe og vist på ham, hvorpå han udbød: "Ach so, das ist der Herr Major," i et tonefald, som om han ville sige: "Ser han ikke farligere ud", hvad stødte Dockray ikke så lidt.

Ungern var ganske klar over, hvad og hvem vi var, hvor mange vi var, og hvad vi ville ham. Han svarede straks, da jeg havde fremført mit ærinde, at han ikke gav sig af med at udstede pas. Det måtte vi gå til mongolerne om. At jeg foreholdt ham, at vi havde fået besked fra mongolerne, at de ikke kunne give os pas, før vi havde rejsetilladelse fra ham, gjorde aldeles ingen indtryk på ham. Han nægtede rent ud at give rejsetilladelse.

Det så en overgang ret sort ud for os, men så kom vi til at tale om telegrafene, idet jeg ønskede at få noget at vide om, hvad han mente at foretage sig i den retning. Derigennem kom vi ind på at tale om den trådløse, om hvem den tilhørte, hvor langt den kunne arbejde, om den kunne gøres i stand og så videre.

Pludselig knaldede han et par ord ud, om hvor meget den kostede. Major Dockray nævnte en sum. Ungern tilbød straks at betale

I mange år stod khalkha-mongolerne under formynderskab af Tsarens kosakker og Dragetronens mandariner

på stedet i russisk guld eller kinesisk sølv, som vi ønskede.

Det tog nogen tid at gøre ham begribeligt, at vi ingen bemyndigelse havde til at afgøre denne lille handel (som løb op i store 5 cifrede tal), og at det ville være nødvendigt for os at snakke med forskellige folk i Kina, før vi kunne tage imod hans venlige tilbud om at overtag hele historien. For at komme til Kina måtte vi have hans tilladelse til at forlade Urga for at få pas fra mongolerne. Han betænkte sig længe, før han gik ind på at give os den ønskede rejsetilladelse, men vi fik til sidst et løfte om, at han den næste dag ville udstede rejsetilladelser for os alle og sende en af sine folk med os til mongolerne og få de nødvendige pas ordnede.

Vi diskuterede så de forskellige veje, der kunne være tale om. Blandt andet meddelte han os, at vi ikke kunne komme ud af Kalganvejen, da denne var blevet undermineret, efter at den ene af Mongolian Trading Company's vogne var sluppet fra dem (som omtalt tidligere), da de den gang havde fået at vide, at der var tale om, at Andersen, Meyer & Co's

vogne skulle afgå til Kina med en ladning penge et par dage senere.

Det var jo meget morsomt sådan at sidde og høre en mand sidde i al ro og mag og fortælle om, hvad han havde tænkt at gøre ved os, hvis det var lykkedes ham at få os i sit net.

Den eneste vej, der var åben for os, mente han, var øst efter ud til Hailar eller Manchuria, på Chinese Eastern Railway, denne vej havde han rensat for kinesere. Desuden havde han et par dage forud sendt en general Nikitin den vej for at samle heste og arrangere en postrute for på denne måde at komme i forbindelse med sine venner i Kina og Japan. Men på den anden side havde han netop fået efterretning, at denne vej var dækket med dyb sne, som gjorde det umuligt at køre den med automobil. Hvis vi valgte denne vej, måtte vi se at få fat i andre befordringsmidler, for eksempel heste og vogne.

Vi takkede selvfølgelig dybt rørte for elskværdigheden, og efter i længere tid at have snakket om vind og vejr og meget andet, trak vi os tilbage og skyndte os hjem med den gode efterretning. På ve-

jen var vi på et hængende hår nær blevet skudt af en skildvagt, da vi ikke kendte pasordet, kun ved i sidste øjeblik at meddele, at vi kom fra Ungern, klarede vi os ud af en knibe, som mange andre måtte lade livet i de dage i Urga.

Selvfølgelig blev vi modtagne med jubelråb, da vi nåede hjem. Der var betydelig mere liv over kortspillet og toddyerne den aften, end der havde været i lange tider.

Den næste morgen begyndte vi at forberede os til turen til Peking, skønt vi ikke ventede at kunne komme af sted lige med det samme. Men det som fik vi at vide af den før omtalte amerikaner, hr. G..., ved at bilde mongolerne ind, at han var en slags amerikansk konsularembudsmand, at den "Levende Buddha" havde fået overdraget det hverv at afgå til Harbin den næste dag og forsøge at få en virkelig amerikansk konsul til Urga og derigennem opnå amerikansk anerkendelse af Mongoliet som selvstændig stat.

Vor ven mongolen Lobsen-Jensen, som for resten er fyrste med titlen Bes, havde af den "Levende Buddha" fået ordre til at ledsage G... til Mongoliets østlige grænse

sammen med en afdeling soldater. Da vi hørte dette, kørte Hansen og Gold straks til Lobsen-Jensen's hus og foreslog ham, at vi jo kunne rejse sammen. Ikke alene gik han ind på det, men endog på det stærkeste tilrådede det, da han vidste, hvor stor betydning det var for os at komme ud. Så kørte de til G... og meddelte, at det var blevet arrangeret med Lobsen-Jensen, at vi rejste sammen.

Den gode hr. G... blev meget fortørnet over dette arrangement og svarede, at han ikke ønskede at tage os med sig, da han havde lovet at gå til Harbin og komme tilbage på en uge. Hvis vi rejste med, ville vi forsinke ham, så at han ikke kunne holde sit løfte. At dette var noget sludder, da vi var i meget bedre form end ham selv til at foretage rejsen, fik Hansen ham snart overbevist om. Så langt om længe gik han ind på, at vi kunne rejse med, på den betingelse dog, at vi lovede ikke at udtale os til aviserne, når vi kom ud. Han mente vist at kunne lave et par tusind dollars ved at fortælle aviserne om Urgas fald. Dette var vel nok den egentlige grund til, at han ikke ønskede os ud samtidig, da vi så let kunne ødelægge hans muligheder for at lave forretning.

Vi morede os selvfølgelig kosteligt over hans naivitet og lod ham få sin vilje. Men, og det kan vel ingen fortænke os i, vor harme kendte ingen grænser, da et par timer senere hr. G... og hans højre hånd, en østriger af tvivlsom karakter, som skiftede nationalitet, når det passede ham, og som havde slet ikke så få skurkestreger på sin samvittighed allerede den gang og endnu flere nu, mødte op hos os og meddelte, at de meget beklagede, at de på trods af tidligere aftale ikke kunne lade os rejse sammen med dem, da vi ville forsinke dem alt for meget.

Vi svarede intet hertil, men tænkte så meget mere. Da Lobsen-Jensen, som netop var på besøg hos os, men havde gemt sig da G... kom, kom frem, efter at G... var gået, havde fået sagen forklaret, sagde han, at vi intet hensyn skulle tage til G..., men blot møde op ved den første poststation den næste morgen. Hvis de andre kom først ville han sørge for, at der blev ventet på os, og kom vi først skulle vi vente på dem. Dette arrangement gik vi så med til, og så tog vi for alvor fat på forberedelserne.

En gammel russisk vogn, som havde gjort flere ture på kryds og tværs igennem Mongoliet, blev slæbt frem og sat i stand til rejsen. Vi var imidlertid 5 mand (da den tidligere omtalte Steffen havde sluttet sig til os). Vognen kunne kun rumme 2 mand samt vor bagage, som endda kun måtte bestå af en sovepose og for hver mand lidt nødvendige småting og noget proviant.

Andre vogne var ikke at få i Urga, så vi blev enige om, at resten af selskabet skulle ride. Steffen, som befandt sig lige så godt på en hest som nogen mongol tilbød straks at ride hele vejen, så at vi andre 4 kunne skiftes til at køre og ride. Vi fik fat i et par sadler, og hvad der nu hørte til og inden aften stod kareten parat til at trille af sted.

Imidlertid var der kommet en mand fra Ungarn, som med vor rejsetilladelse i lommen ledsagede os til et hus, hvor vi fandt alle de mongolske ministre samlede og fik vort ærinde forelagt det samlede ministerium.

Vi blev behandlet med den yderste elskværdighed og efter at hver enkelt minister havde gennemlæst Ungarn's rejsetilladelse, og de havde snakket lidt om sager-

ne, lovede de os, at vi skulle få vore pas den næste morgen.

Da vi imidlertid ikke kunne gå med automobil, dels på grund af den megen sne, og dels fordi vi ikke havde tilstrækkeligt gasolin til at nå igennem med, måtte vi bede mongolerne hjælpe os med heste, som vi selv heller ikke havde nogen af. Dette gjorde mongolerne gerne, og vore pas blev affattede som en ordre til de forskellige poststationer om at forsyne os med så mange heste, vi havde brug for (op til 13), samt give os noget at spise om nødvendigt (og det blev meget nødvendigt).

Da der imidlertid ikke var heste nok disponible i Urga, anmodede de os om at tage ud til den første station i bil. Når vi først kom derud, var der masser af heste. Et par heste til at trække vor karet - en rigtig russisk telega - lovede de imidlertid at sende os tidlig den næste morgen. Glade og tilfredse gik vi hjem og kilede på med forberedelserne. ■

Kristian Peter Albertsen
[fortsættes]

Lidt historie:

I oktober 1920 trængte Den Hvide Hær under ledelse af Baron Roman Nicolaus von Ungern-Sternberg ind i Mongoliet fra Sibirien. I februar 1921 smed Ungern efter en voldsom kamp kineserne ud af Niyslel Huree (Urga/Ulaanbaatar) og besatte selv byen. I begyndelsen blev han og Den Hvide Hær betragtet af mongolerne som befrier. Men hans terror og ødelæggelser gennem de følgende måneder fik mongolerne til at skifte mening.

Først i juli 1921 havde Sukhe Bator samlet så mange mongoler og dele af Den Røde Hær. De tvang Ungern og hans soldater ud af Urga. Bogdo Khans styre blev den 11. juli 1921 udskiftet med Mongolske Folks Regering, som dog havde Bogdo Khan (Jebsundamba Khutiktu) som overhoved. Ungern blev taget til fange i august 1921, og resten af hans folk fanget frem til januar 1922. red

Lad os ikke glemme

Genden-huset er en stilfærdig påmindelse om de hemmelige udrensninger i Mongoliet.

Genden huset, som er bygget i europæisk stil, rummer nu rædslerne fra Mongoliets nyere historie

Hvis man ser på den udpræget klassicistisk inspirerede arkitektur i centrum af Ulaanbaatar - med dens mange opulente regeringsbygninger og farverige teatre - virker Genden-huset en smule malplaceret. Man kan tydeligt fornemme, at den beskedne træbygning med saddeltag blev tegnet af tyske og schweiziske arkitekter i 1930'erne. Det vakkelvorne gamle palæ henviser til en svunden tid, da Ikh Huree kun var en landsby i sammenligning med den industriby, den har udviklet sig til i dag.

Når man kommer ind i huset, bliver man igen mindet om 1930'erne - og de forfærdelige dage i 1937.

For i modsætning til husets venlige udseende er husets rum fyldt med henvisninger til den stalinistiske udrensning, der i al hemmelighed rystede dette land. De udstillede genstande er næsten lige så nye for mongolerne som for de udenlandske besøgende. Før 1990 var det kun få, der var klar over omfanget af ødelæggelserne. De fleste kendte til, at der fandt

en udrensning sted; men rygterne ville vide, at det kun drejede sig om nogle få tusinde døde. Men efter en række undersøgelser begyndte tallet at stige til det chokerende høje tal af 30.000.

"Vores historiebøger beskriver hunner-imperiet i detaljer. Derefter er det, som om vi skøjter videre direkte fra Chinggis Khan til 1921. Bøgerne gik i detaljer om vores kortvarige kommunistiske historie - men udrensningerne blev selvfølgelig forbigået i tavshed," fortalte min 24-årige oversætter,

mens vi passerede forbi billeder og genstande, der havde tilhørt ofrene.

"Så kom der for få år siden nogle TV-programmer om udrensningerne, og det var først på det tidspunkt vi fik kendskab til, hvad der var sket. Folk begyndte at stille spørgsmål, og arkiverne blev åbnet. Min bedstemors tantes mand blev arresteret i 1930'erne, ført bort og blev aldrig set siden. Det var ikke før der blev snakket om det, at min bedstemor blev klar over, hvad der virkelig var hændt ham," berettede min oversætter.

I stedet for at dvæle ved rædslen ved maskingeværer, der bstryger rækken af lamaer, eller intellektuelle, bortført midt om natten og aldrig set siden, eller antikke, religiøse genstande smadret til atomer, lægger museet vægten på ofrenes personlige sider. Brilller, notesbøger, medaljer og billeder af de afdøde ligger til beskuelse bag glas.

På første sal i bygningen er væggene fyldt med de dødes navne - en gul prik ved navnet betyder en lama, en rød er for en kommunist og en blå for de »civile« ofre. Der er gjort plads til flere navne, efterhånden som forskerne afslører nye hemmeligheder.

Museets grundlægger er G. Tserendulam, pensioneret skolelærer og datter af statsminister Genden. Den 26. november 1937 blev hendes far henrettet ved skydning efter ordre af Joseph Stalin for at sætte sig op mod dennes vilje. Genden nægtede at iværksætte Stalins udrensningspolitik og beskyldte ham for »rød imperialism«.

Efter at Genden var skaffet af vejen og Choibalsan kommet til magten var vejen banet for en masseudryddelse af tusinder af mennesker. Gendens urne opbeva-

res nu sammen med andres i en massegrav i Moskva.

"Under socialismen besøgte alle mongoler i Moskva Lenins mausoleum.

Nu besøger de Gendens grav. Hans navn blev rehabiliteret i USSR i 1956 og i Mongoliet i 1962, men regeringen holdt det hemmeligt. Denne information blev først frigivet i 1989. I al den tid opfattede mongolerne Genden som en fjende. Det er først nu, de kender sandheden," forklarede Gendens datters mand, Sodnom.

Tserendulam fortalte om nogle af plancherne, mens vi gik fra det ene knirkende rum til det næste i det hus, hvor hun er vokset op.

"Det er studenter, der blev dræbt... Det er intelligensiaen, der blev dræbt... Dette er Rinchin, Damdinsuren - dræbt."

Hun vendte sig om mod mig med et gennemborende blik.

"Mange mongoler blev dræbt - mange, mange lamaer."

Hun sjokkede videre til et andet rum.

"Choibalsan var Stalin nr. 2."

Ingen del af Mongoliet blev sparet for udrensningerne.

Jeg mødte for nyligt en 73 år gammel mand fra det fjerntliggende Omnogobi, der fortalte mig om sin erfaring med udrensningerne. Han sagde, at mange af hans fars slægtninge var lamaer - mange blev dræbt eller arresteret - så familien flygtede om bag de sikrere grænser til Indre Mongoliet. Der studerede han ved et kloster i 2 år og vendte derefter tilbage til Mongoliet i 1945.

Den 73-årige D. Dugersuren fra Tosonsengel Sum, Zavkhan Aimag, sagde, at hans kloster, Shumuultain Khuree, blev totalt raseret.

"Lamaerne blev arresteret og alt blev ødelagt. Undertrykkelsen var forfærdelig. Jeg måtte forlade

klostret og gå ind i hæren - der var ingen anden udvej."

En anden historie vil vide, at kommunistiske patruljer i ly af mørket trak bort med lamaer til nogle bjergområder, hvor de henrettede dem og kastede deres lig i massegrave. 100 lamaer blev taget af gangen. Hvis blot én af dem undslap, risikerede den tjenstgørende befalingsmand at blive arresteret eller endog henrettet. Så når det virkelig lykkedes for en lama at undslippe, plejede befalingsmanden at pågribe en tilfældig hyrde eller forbipasserende til erstatning for den undvegne fange.

Stalins bizarre og uforklarlige had mod religionen efterlod et stykkevalmende historieskrivning i mongolske lærebøger, der nu er under revision og kommer til at indeholde afsnit om udrensningerne. Alt hvad mongolerne nu kan gøre er at vandre gennem rummene i Genden-huset og forsøge at fatte det skete. ■

Michael Kohn

Oversat af Jan Koed fra The Mongol Messenger, 45(435):8, 10. november 1999.

Genden-huset

Åben: 10-17 dagligt

Billetpris: 1000 tugrik

Hvor: På Genden-gaden mellem udenrigsministeriet og bryllupspladsen

Telefon: 320592

Postsadresse: PO Box 46, 16, Ulaanbaatar

Rundvisninger, forelæsninger og film tilbydes på opfordring

Mongolsk bryllup

Med de demokratiske reformer, der er med til at skabe det nye Mongoli, er der en tendens til at vende tilbage til det traditionelle bryllup, som blev kvalt under det kommunistiske styre. Der er også en tendens til at de unge mennesker i højere grad selv vælger, hvem de vil giftes med.

I den socialistiske periode (1924-1990) blev man gift i en særlig kunstfærdig bygning, bygget til formålet i 1976, "Bryllups-paladset". Dengang var bruden klædt i snehvid kjole og gommen i sort jakkesæt. Det var Filatova Tsedenbala, som fik ideen til et sådant palads. Hun var den russiske kone til den mongolske leder (der styrede Mongoliet i 40 år). Over 2.000 par blev gift i dette palads siden 1976. Disse brylluper var i europæisk stil og meget anderledes end den egentlige mongolske bryllupstradition.

Gennen de sidste 10 års demokrati er der ikke sket ændringer i paladset. Dog er der sket nogle mindre forandringer inde i bygningen. Går man igennem de forskellige rum, vil man bemærke traditionelle møbler, malerier og buddhafigurer. Disse ændringer kommer fra par, som ønsker velsignelse af ægteskabet i overensstemmelse med deres tro. Det lille traditionelle mongolske ildsted (tulga) er igen på plads. Ilden repræsenterer sammensmeltningen af 2 flakkende flammer (bruden og gommen) til en uendelig ild (ægteskabet).

Nu om stunder vil parret før brylluppet sammen med slægtninge besøge buddhistiske lamaer for at bede om velsignelse. Ofte har de også ønsker om en lykkelig start på et langt udbytterigt liv. Nogle gange bliver der udført yderligere religiøse ceremonier for at opnå

lykke for det unge par. Det gør man, hvis lamaen kan forudse vanskeligheder for det unge par. Den slags religiøse opfattelser var forbudt i den socialistiske periode. De som dengang turde gennemføre den slags ceremonier, blev betragtet som uuddannede eller som nogle, der burde skamme sig.

På grund af religionsfrihed vil de fleste unge par i dag vælge at blive gift på en velsignet dag. Der er flere af sådanne dage i årets løb, men den mest populære er, Dashnyam and Baljinnyam. Den ligger om efteråret, for eksempel faldt den på den 17. oktober i 1999. Det er den mest travleste dag i bryllups-paladset. I 1999 blev 98 par gift på denne dag. Året før var det kun halvt så mange. Dagens først bryllup fandt sted klokken 04, mens det sidste var klokken 23.

"Nogle gange tog bryllups-ceremonien kun 15 minutter," siger Oyunchimeg, Bryllups-paladsets direktør.

Mens nogle par er ivrige efter at sikre sig et lykkeligt liv sammen gennem et bryllup, er der også de mongoler, som ikke betragter et bryllup som noget vigtigt.

"Jeg spurgte min veninde, om hun ville gifte sig med mig. Hvis hun vil, kan hun blot tage sin kuffert med hendes ting og flytte ind hos mig. Jeg kan ikke lide store bryllupper. Jeg foretrækker en stille start og et lykkeligt liv," siger Tumen, som læser medicin. Han tror ikke på, at et bryllup kan bringe lykke. "Jeg kender mange, som er blevet skilt efter at de havde et dejligt bryllup."

Par som blot er flyttet sammen, ønsker ikke altid at have et bryllup. Men Jargalmaa og Purevsuren, som har levet sammen i 5 år, har for kort tid siden holdt bryllup. "Det var så ubehageligt at være i bryllups-paladset, når vi allerede har 2 børn," fortalte Jargalmaa om sit bryllup. "Vi havde vor datter og søn med os. Jeg følte, at folk ville tro, at min mand havde

giftet sig til 2 stedbørn eller de ville syntes, at vi var for gamle til et bryllup."

Med 10 års erfaring med arbejdet i Bryllupspaladset, tror Oyunchimeg, at bryllupper kun er for unge par i Mongoliet, selvom der ikke er nogen aldersgrænse for paladsets ydelser. "Man kan gifte sig når som helst og i en hvilken som helst alder, men kun unge par under 30 år har bryllup i Mongoliet."

Det viser sig dog, at gennemsnitsalderen for bryllupper er stigende, ifølge Oyunchimeg. "Gennemsnitsalderen plejede at være mellem 18 år og 20 år for 6-7 år siden. Men nu er gennemsnitsalderen 21-24 år." Hun tror, at ungdommen nu er mere bevidst om deres forpligtelser som forældre, især økonomisk set.

Unge damer begynder nu mere alvorligt at overveje udsigterne til medgang og lykke i deres ægteskab, når de bestemmer sig for deres kommende mand, mens det i socialisttiden som regel var den store kærlighed, der var den bestemmende faktor.

"Det var anderledes på vores forældres tid. Der var sikkerhed for livet, og vi troede at der ikke fandtes dårlige mænd," siger den 21-årige Bobia. Syv ud af ni af hendes kvindelige universitetsklassekammerater mente, at de ville tage hensyn deres kommende mands evne til succes og ansvarsfølelse for familien, når de skulle lede efter en ægtefælle.

At blive gift er også en vigtig tradition på landet. Der bliver man ikke gift i et bryllupspalads, for sådanne findes ikke uden for Ulaanbaatar. Derimod foregår brylluppet i en helt ny ger, som forældrene laver til brudeparret.

Ifølge mongolsk lov skal alle mænd aftjene værnepligt for et år. Oftest er de soldater i en anden egn langt fra hjemmet. Efter soldatertiden forærer forældrene typisk en ny ger til sønnen, når han vender hjem. Hvis sønnen ikke kan aftjene sin værnepligt, vil forældrene lave en ger til ham, når de synes, at han er blevet voksen.

Hvis sønnen finder en vordende brud og de passer sammen, vil gommens slægtninge besøge brudens familie for at spørge om hendes hånd på en god og gunstig dag. Nogle gange vil brudens forældre afslå tilbudet gang på gang i flere dage og få gommens slægtninge til at komme igen og spørge flere gange. Der er dog ingen grund til bekymring af den grund. Det er blot en traditionel måde at vise, at datteren respekterer gommens slægt.

Det er unødvendigt at fortælle, at folk på landet har flere bryllupstraditioner end byfolkene har. Iblandt må slægtningen kæmpe for bruden, fordi gommens slægtninge tilsyneladende vil fjerne bruden med magt. Men denne skik med at "stjæle" en brud er kun symbolske rester fra fortiden.

Hvis brudens forældre indvilger i at gifte hende bort, vil gommens slægtninge komme på besøg med gaver til brudens forældre. De 2 parter vil så blive enige om en særlig dag, hvor bruden bliver fulgt til gommens ger. På denne dag vil brudens familie samles og feste. Moderen giver sin datter mælk at drikke, før hun forlader hjemmet. Brylluppet vil starte i gommens familie, når bruden har bedt til gud og sine nye svigerforældre. Få dage efter vil konens familie besøge den nye familie for at se om de bor godt og passer til hinanden. Brylluppet fortsætter så for brudens slægtninge.

Sådan kan et bryllup foregå blandt folk på landet. Men der er mange forskellige variationer alt efter hvilken egn, det foregår i. ■

Ts. Mongontsetseg
& A. Delgermaa

Kilde:

<http://www.un-mongolia.mn/germag/issue3/marriage.htm>

Se også: "Et mongolsk bryllup", Ger(3):20-26

Hvordan kamelen mistede sit gevir og sin hale Mongolsk sagn

For mange, mange år siden havde kamelen et imponerende 12-grenede gevir og en lang busket hale, mens hjorten så grim ud med sit skallede bare hoved. Og hesten - den stakkels hest havde stort set ingen hale til at vifte fluer væk med. Det er jo forståeligt nok, at den var temmelig irriteret over det.

Selv om kamelen var meget tilfreds med at have sådan et pragtfuldt udstyr til at pynte sit klodsede hoved, passede den ikke særligt godt på det eller tænkte meget på det. Kamelen var, for at være helt ærlig, helt uviden om, at den gevir og hele udseende kunne vække misundelse hos andre dyr, eller at andre dyr ville bruge alle mulige påfund for at få fat i disse flotte prydelser. Måske skulle den have været mere opmærksom på dette, fordi en dag var det, hvad der skete med kamelen.

Midt på dagen, en varm sommerdag, vandrede kamelen, som var meget tørstig, ned til en sø for at drikke længe af det forfriskende vand. Da den havde slukket sin tørst, løftede den hovedet, holdt det stille nogle øjeblikke og stirrede over det dybblå vand på de fjerne bjerge i horisonten, mens den svingede sin lange buskede hale fra side til side. På grund af sin store størrelse og alle dens fremspring og udstyr, så kamelen rigtig flot ud som den stod der i solskinnet.

Ud af skoven som nåede ned til søen kom den barhovedet hjort. Da den så den flotte kamel og beundrede dens pragtfulde gevir, fik hjorten et snu blik i øjnene. Da hjorten nåede til kamelen, stoppede hjorten og bukkede og lagde sin ansigt i bedrøvede folder.

"God dag, hr. Kamel. Hvordan går det?" sukkede hjorten bedrøvet.

"Hvorherresbevares" tænkte kamelen. "Det er dog frygtelig så grinagtig den hjort ser ud" grinede kamelen og sagde opmuntrende:

"Mange tak, hr. Hjort. Jeg har det fint. Jeg kunne ikke havde det bedre. Men hvad med dig? Hvad er der i vejen med dig? Du ser ked ud af det."

"Ja!" sukkede hjorten. "Jeg er ked af det, meget ked af det. I aften er jeg inviteret til en fest. Alle skovens dyr fra nær og fjern vil være det med deres flotte pels og prangende fjerdragt. Åh, jeg kan umuligt deltage i sådan en fest med mit fjollede skallede hoved. Jeg er så grim og simpel!"

Tårer begyndte at falde fra hjortens øjne, mens den græd:

"Åh, hr. Kamel! Jeg drømmer hver nat om at have sådan flotte gevire som du har! Kunne det være muligt? Vil du? Åh, kære hr. Kamel! Vær venlig at lade mig låne dit gevir - bare i aften! Jeg beder dig!"

Kamelen blev meget overrasket over hjortens pludselige og uventede anmodning. At skille sig af med sit gevir? Hvordan kunne man komme på sådanne tanker. Den ville aldrig gøre sådan noget. Men hjorten så så fortabt ud og var begyndt at græde højlydt af selv medlidenhed. Kamel

kikkede med halvlukkede øjne fra sin store højde ned på den grimme hjort:

"Nå, hr. Hjort! Jeg går ind på at låne dig mit gevir, men kun for i nat. Du skal give det tilbage så snart dagslyset kommer."

"Det lover jeg," svor hjorten. "Jeg lover dig, ædle hr. Kamel, at jeg

vil give dig dit gevir tilbage i morgen tidlig, når du kommer ned til søen for at drikke."

Sagt som gjort, hjorten tog geviret med de flotte forgreninger og satte det på sit skaldede hoved og forsvandt hurtigt ind i skoven. For første gang i sit liv følte den sig smuk og magtfuld. Den spankulerede på skovstierne med hovedet højt løftet. Snart mødte hr. Hjort hr. Hest.

"Jamen dog, Goddag, hr. Hjort!" sagde den forbavsede hest over at se sin flotte ven. "Og hvor har du fået dette pragtfulde gevir fra?"

Hjorten fortalte hele historien, hvilket gav hesten en god idé. Hurtigt sagde den farvel til hjorten og skyndte sig ned til søen, hvor den håbede at finde kamelen. Til den store lettelse, gik kamelen og gnaskede det høje grønne saftige græs i sig.

"Godeftermiddag, hr. Kamel!" råbte hesten. "Og hvordan har man det på denne varme dag?"

Efter lidt snak om ingenting, hvor hesten forsøgte ikke at grine af den skallede kamel, spurgte hesten om den måtte låne kamelens flotte fyldige hale, mens den deltog i skovfesten og forklarede:

"Jeg vil være for evigt taknemmelig, venlige hr. Kamel, da den vil kunne forbedre mit udseende enormt!"

Da kamelen allerede havde udlånt sit gevir, tænkte den, at det kunne vel ikke skade at udlåne også sin hale for en nat. Så kamelen gav hesten lov til at låne, men den påmindede at:

"Men du skal levere halen tilbage ved dagry!"

Mens hesten sikrede sig at halen sad god fast på sin rumpe, gav hesten sit ord:

"Jeg lover. Jeg lover dig, gavmilde hr. Kamel, at jeg vil afleverer din hale straks i morgen tidlig, når du kommer ned til søen for at drikke!"

Hesten forsvandt ind i skoven idet den slog med den lange, buskede hale og det mest hestlige smil, som man kunne forestille sig, spredte sig over dens store hestlige ansigt.

Du kan nok gætte, hvad der skete. Hverken hjorten eller hesten, som var totale hypnotiserede af deres nye smukke udseende, kom ikke ned til

søen næste morgen. De kom heller ikke i løbet af ugen eller i næste måned. Hverken hesten eller hjorten kom nogen sinde tilbage til kamelen for at afleverer de lånte ting.

Hver gang kamel fik øje på en af slynglerne, råbte han efter dem og bad dem om at holde, hvad de havde lovet. Hesten ville blot vrinske med latter og galopere bort, men hjorten ville foragtet ville håne kamelen med:

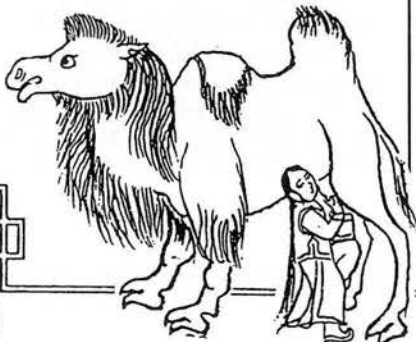
"Jeg vil give dig dit gevir tilbage når gedebukkens horn vokser op i himmelen, og når den dumme kamel korte stive hale vokser ned til jorden!" Dette betød: aldrig.

Så fra den dag af og til nu, når kamelen drikker vand fra søen og ser sit skallede hoved i spejlbilledet i vandet, ryster den sit hoved i sorg og utroværdighed. Efter et par slurke, løfter den sin lange hals og stirrer voldsomt ud over steppen, idet den nøje gransker alt fra den ene side til den anden. Den trofaste kamel tror stadig på at hjorten vil dukke op i horisonten eller at hesten vil galopere hen til den og give en undskyldning.

Man kunne forestille sig at hjorten og hesten levede ustraffet for deres uddåd. Men, nej! Hesten blev tæmmet af mennesket, som så klippede dens hale, satte en tung sadel på dens ryg, og satte den til at arbejde. Hesten kan ikke længere tilbringe hele sit liv med frit at løbe rundt på de uendelige mongolske stepper, svanse frem og tilbage med kamelens buskede hale.

Som bevis for at hjortens gevir ikke tilhører den, falder de en gang om året af, så den står helt barhovedet. Mens hjorten venter på at et nyt gevir skal vokse ud, sniger den sig rundt i skoven med sit grimme skallede hoved, som alle kan se. Og alle de andre dyr, som kender historien, griner og peger finger, mens hjorten hurtigt forsvinder skamfuld. ■

Pureviin Khorloo

Mongoliet i tal

Befolkning:

indbyggertal (1999): 2.6 million

0-14 år: 36%

(480.087 ♂; 464.609 ♀)

15-64 år: 60%

(787.222 ♂; 787.405 ♀)

65 år og mere: 4%

(42.219 ♂; 55.837 ♀)

årlig vækst: 1½%

fødsler: 22½ fødsel pr 1000 indb.

døde: 8 døde pr 1000 indb.

kønsfordeling: 1 til 1 i snit

børnedødelighed: 64½ døde pr.

1000 levende fødte

levealder: 61,8 år

(59,7 år for ♂; 64,0 år for ♀)

frugtbarhed: 2½ barn pr kvinde

etniske grupper:

mongoler (90%), deraf

khalkha (80%)

buryatter (5%)

kazakher (4%)

kinesere (2%)

russere (2%)

andre (2%)

sprog: khalkha mongolsk 90%,
resten tyrkisk, russisk og kinesisk samt engelsk

læse og skrive for 15 år og over:

83% hele befolkning

88½% mænd og 77% kvinder

Land:

areal: 1.565.000 km²

(36 gange Danmark)

græsningsområde: 90%; skov

areal: 9%; landbrugsareal: 1%

laveste punkt:

Hoh Nuur (518 m.o.h)

højeste punkt:

Tavan Bogd Uul (4.374 m.o.h)

nabolande: Kina og Rusland

grænser: 8.114 km (4.673 km til

Kina og 3.441 km til Rusland)

befolkningstæthed: 2 pr. km²

(Danmark 120 pr. km²)

Økonomi:

I 1990-1991 forsvandt de 30% af GDP, som Sovjet havde leveret, som betaling for hentning af råstoffer.

GDP pr sektor:

landbrug: 31%; industri: 35%;

tjenesteydelser 34%.

GDP pr hoved: 18.000 Dkr.

folk under fattighedsgrænsen:

36% (1995)

bruttonationalprodukt (BNP):

5.1 USdollars (1996)

valutaenhed: tugrik = 100 mongos

1 US dollar = 1.072,37 tugrik

(maj 2000).

1997 blev Mongoliet del af Verdens Handel Organisation.

import (1999): 39½% fra Japan,

30½% fra Rusland, 9% fra USA,

7% fra Frankrig, 1½% fra Kina.

export (1999): 56% til Kina, 14%

til USA, 13% til Rusland, 10% til

EU, 4% til Japan, 3% til andre

Styreform:

Mongoliet er republik

administrativ inddelt i:

18 aimgag (provinser) og

3 by-aimag

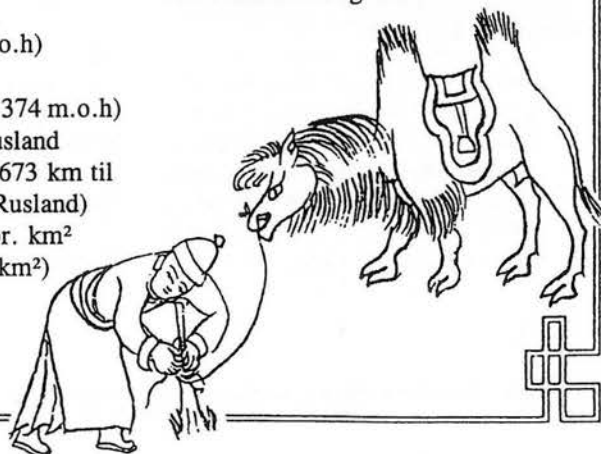
jernbane: 1928 km

veje med asfalt: 3730 km

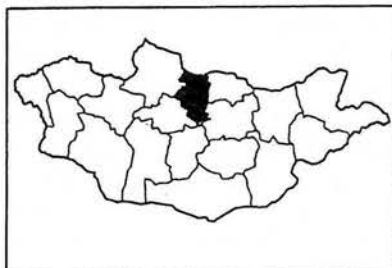
veje uden asfalt: 42.740 km

Kilde: uddrag fra

<http://www.odci.gov/cia/publications/factbook/mg.html>

Bulgan Aimag

AIMAG: BULGAN БУЛГАН
AIMAG CAPITAL: Bulgan БУЛГАН

SUMS

1	Bayan Agt	БАЯН-АГТ
2	Bugat	БУГАТ
3	Bureghangai	БҮРЭГХАНГАЙ
4	Gurvanbulag	ГУРВАНБУЛАГ
5	Dashinchilen	ДАШИНЧИЛЭН
6	Mogod	МОГОД
7	Orhon	ОРХОН
8	Saihan	САЙХАН
9	Selenge	СЭЛЭНГЭ
10	Teshig	ТЭШИГ
11	Hangal	ХАНГАЛ
12	Hishig Ondor	ХИШИГ-ӨНДӨР
13	Hutag Ondor	ХУТАГ-ӨНДӨР
14	Bayanuur	БАЯННҮҮР

SUM CAPITALS

A	Sharga	ШАРГА
B	Bugat	БУГАТ
C	Darhan	ДАРХАН
D	Avzaga	АВЗАГА
E	Suuji	СҮҮЖ
F	Erhet	ЭРХЭТ
G	Mandal	МАНДАЛ
H	Huremt	ХҮРЭМТ
I	Ingeltolgoi	ИНГЭТТОЛГОЙ
J	Teshig	ТЭШИГ
K	Sort	СӨРТ
L	Maan't	МААНЬТ
M	Hutag	ХУТАГ
N	Olziit	ӨЛЗИЙТ

Landet

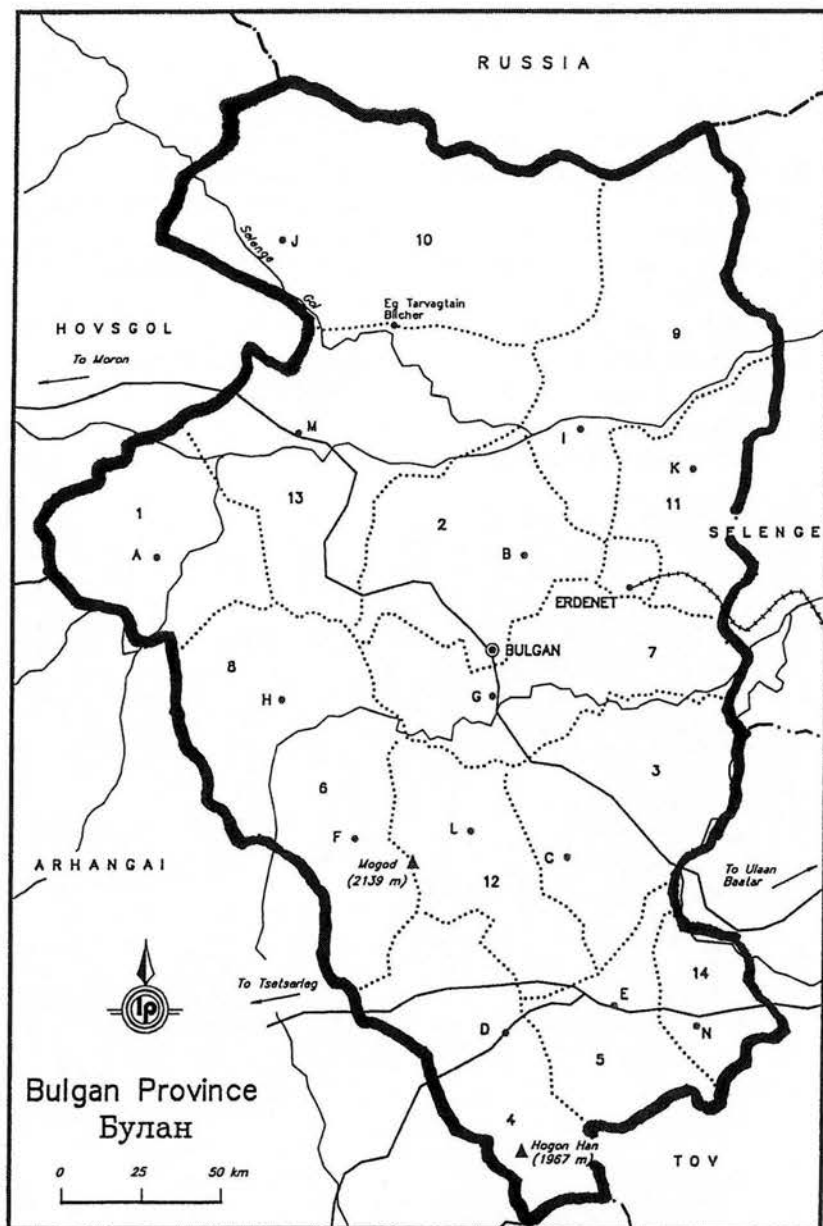
Bulgan Aimag har grænse i nord til Rusland (Sibirien), i øst mod Selenge Aimag og Tov Aimag, i syd til Övörhangai Aimag for en kort bemærkning og i vest til Arhangai Aimag og Hövsgöl Aimag. Provinsens areal er på 49.000 km² (Danmark er 43.043 km²).

En mindre bjergkæde op til 2.000 meter over havet delen provinsen i to dele. I bjergene er der mange dyr, både vilde (elk) og husdyr. I den nordlige del af aimag'en er dækket af frodig skov (30%). Floden Selenge, Mongoliets længste flod, afvander området, som er meget frugtbar. Der er et landbrug på 50.000 ha, som dyrker hvede, grønsager, kartofler og afgrøde til foder. Der er som alle andre steder i Mongoliet et stort husdyrhold og normadefrift.

Den sydlige del er tørt sletteland med græsgange.

Der kan ses rester af et par vulkaner, Uran Togoo og Högnö Khan. Det højeste bjerg i aimag'en er Mogod (2.139 m.o.h.).

I Teshig sum kan man finde et smukt område, Eg Tarvagtain Bilcher, med floder, bjerge og skove.

Befolkningen

I hele aimag'en bor ca. 52.000 mennesker, flest khalkha, men også mange buryatter.

Hovedstaden er Bulgan med 13.000 indbyggere. Den ligger midt i provinsen og er det administrative, kulturelle og økonomiske centrum. Byen er vokset op på det sted, hvor der tidligere lå et kloster, Vangiin Hüree. Der boede Prins Daichin Vang Handdorj, som var en betydningsfuld statsmand før Mongoliet blev republik i 1924. Han var blandt andet udenrigsminister i den regering et frit Mongoli dannede i 1911.

Byens museum fortæller mest om lokale naturforhold og lokalhistorie.

Mongoliets næststørste by, Erdenet ligger 68 km nordøst for Bulgan. Erdenet tilhører området geografisk, men ikke administrativt. Den udgør sin egen aimag ligesom Ulaanbaatar og Darhan.

Lufthavnen ligger 2½ km mod nordvest. I samme retning går ve-

jen til Moron, hvortil der er 353 km. Der er 318 km til Ulaanbaatar.

Historie og seværdigheder

Et par km nordvest for Bulgan blev der i 1992 bygget et tempel, Dashchoinhorlon Hiid med 30-50 munke. Som så mange andre steder i Mongoliet erstatter det klostre som blev ødelagt i 1937. Det gamle kloster havde omkring tusind munke.

I Bulgan Aimag finder man ruinerne af byen Baibalyk, som stammer fra Uigur Khaganate perioden (750-850).

I Bulgan Aimag ligger også Prins Tsogt Taij's palads. Han var frihedskæmper for et frit Mongoliet. I foråret 1921 slog mongolske tropper sig sammen med Den Røde Hær for at trænge Den Hvide Hær ud af Mongoliet. Den Hvide Hærs leder Baron Ungern von Sternberg blev taget til fange i byen Bulgan. ■

Sangerup

Erdenet

I 1974 blev byen grundlagt 370 km nordvest for Ulaanbaatar mellem floderne Selenge og Orhon. Erdenet er vokset op omkring en kobbermine. I 1975 fik byen med minen status af egen aimag direkte under regeringen. Der bor nu omkring 70.000 mennesker.

Byen har et minemuseum, oprettet af Sovjet. Det fortæller om minens tilblivelse og dens produkter.

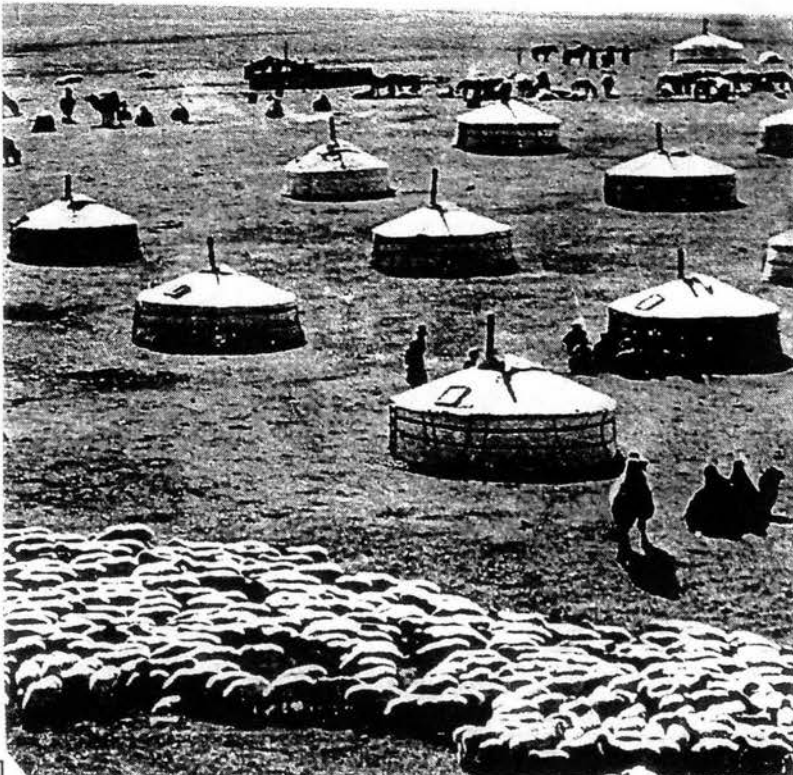
Erdenet ligger i en bjergdal omkring 1.300 m.o.h. Der er koldt om vinteren (gennemsnit på $+17^{\circ}\text{C}$) og køligt om sommeren (snit på $15\frac{1}{2}^{\circ}\text{C}$). Erdenet er en by, som fylder meget, og opdelt i 6 mindre centre. Jernbanestationen ligger 10 km vest for centrum.

Erdenet har en af verdens største kobberminer. Kobber- og molybdæn-minen producerede i 1980'erne 16 millioner tons malm om året. Det udgjorde 90% af Mongoliets minedrift, og det meste blev eksporteret til Sovjetunionen. Der blev fra 1981 eksporteret kobbermalm (30% kobber). Da Sovjetunionen og Mongoliet var på god fod, blev der sendt masser af russiske teknikere til Erdenet, som blev det mest russificerede sted i Mongoliet, og det mest velhavende. Efter 1990 er Japan blevet meget interesseret i minen. Således eksporteredes 60.000 tons i 1991 til Japan, halvdelen blev sendt gennem Rusland, den anden halvdel gennem Kina.

På grund af minen fik byen i 1977 en jernbanesidelinie til den transmongolske jernbane. Der er selvfølgelig også asfalteret til byen, ligeså har den en lufthavn.

Ca. 6 km fra minen lå Lam Hiid (Mændenes kloster). Det blev grundlagt i 1896, men ødelagt i 1922 under revolutionskampene, og er ikke blevet genopbygget. ■

Sangerup

Kulturhistoriske steder

A: Statuer og mindesmærker

- (1) Mausoleum for folkehelten Magsarjav Sandagdorj
- (2) Statue af den Mongolske Folkerepubliks helt, Lhagvadorj Sam-sanjamc
- (3) Statue for rumpiloter
- (4) Statue af Uigars Khan Moyunchur

Kompleks af Shivee Ulaan

Statue af Ih Asgat

B: Ruiner

- (1) Ruiner af byen Baibalyik
- (2) Ruiner af den Hvide Subaraga
- (3) Ruiner af "Paradiset" (Divaa-jin)
- (4) Ruin af adelsmanden Tsogt's bolig
- (5) Chin Tolgoi
- (6) Ruin af den sorte okse
- (7) Hogno Khaans indgang, klosteruin.

C: mindesten

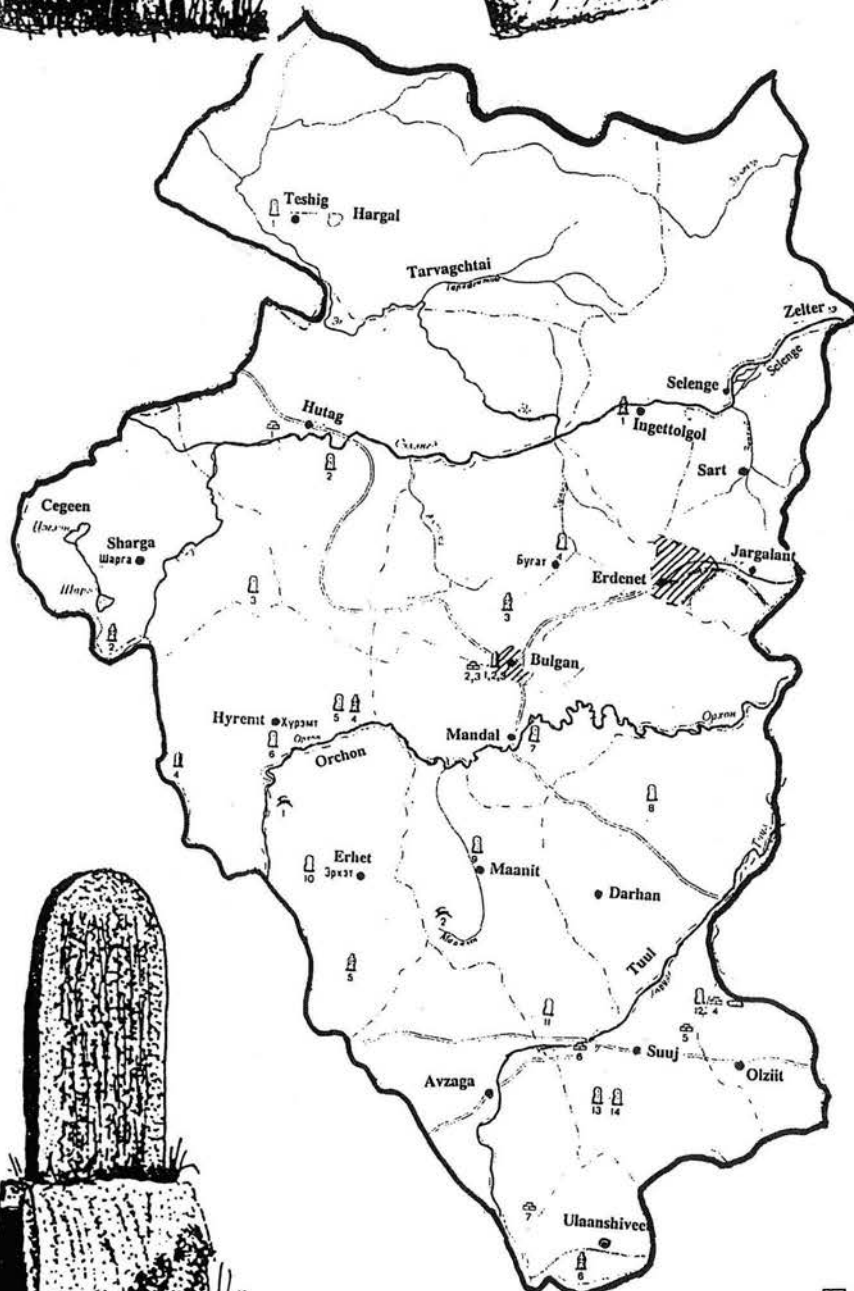
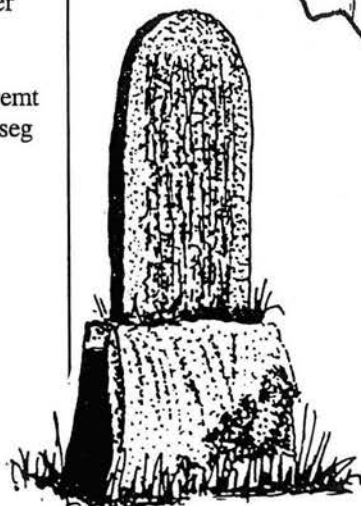
- (1) statue af Inget bakke
- (2) mindesten for Ihivee Ulaan
- (3) statue af Zuun Turuu
- (4) statue af Nariin Huremt
- (5) statue af Ih Asgat
- (6) statue af Shihustün Hondii

D: Klippetegninger

- (1) Dashbandün
- (2) bjerget Avzaga Uul

E: Sten med indskrifter

- (1) runer af Teshigt
- (2) klippeskrift i Nariin Tulber
- (3) runer af Hurai hag
- (4) klippe med indskrift
- (5) klippeskrift af NaRiin huremt
- (6) klippeskrift af Asgan Devseg
- (7) runer af Seeriin adag
- (8)
- (9)
- (10)
- (11)
- (12)
- (13)
- (14)

INDHOLD

Forside	2	Michael Kohn: 22-23 Lad os ikke glemme. Genden-huset er en stilfærdig påmindelse om de hemmelige udrensninger i Mongoliet.
Dansk Mongolsk Selskab	2	
Aimag	2	Ts. Mongontsetseg & A. Delgermaa: 24-25 Mongolsk bryllup.
Littratur	2	
Shukher Alrangerel: Ny mongolsk Ambassadør	3	Mongolsk sagn: 26-28 Hvordan kamelen mistede sit gevir og sin hale.
Bestyrelsen: Dansk Mongolsk Selskabs 10 års fest	3	Mongoliet i tal 28
R. Enkhbat: Parlamentsvalget 3. juli 2000	4	Sangerup: 29-31 Bulgan Aimag.
Ole Bruun: Feltarbejde blandt mongolske nomader	5	Bagsiden 32
Formanden: Medlemsmøde	6	DMS får hjemmeside 32
Tsaran Geril: Mongolske dragter	6-7	
Ch. Baatarbeel: Hundenes Land	8-9	
Bulgan Njama: Udsatte grupper i Mongoliet. Hvordan går det med projektet?	10-14	
Kristian Peter Albertsen: På eventyr i Mongoliet 1921 (4 del)	15-21	

Fra redaktionen til læseren

Redaktionen beklager meget den sene udgivelse af dette nummer af *Ger*. Der kan gives mange forklaringer, men det vil vi afstå fra.

ISSN Nr: 0905-9504

Dansk Mongolsk Selskab

Dansk Mongolsk Selskab er på vej på nettet. Selskabet får adressen:

[http://
www.danskmongolskselskab.dk](http://www.danskmongolskselskab.dk)

Hjemmesiden er ikke færdig, og vil fortsat blive udviklet. Der vil selvfølgelig være oplysninger om Dansk Mongolsk Selskab og dets aktiviteter. Derudover vil der være oplysninger om Mongoliet. Det bedste fra *Ger* vil også blive lagt på nettet. Der vil være "links" til relevante sider og der kommer en bogliste med litteratur på dansk om Mongoliet.

Møder

Efteråret 2000

Medlemsmøde 51, 30. september er omtalt side 4.

Medlemsmøde 52, 28. oktober er omtalt side 5.

Medlemsmøde 53, 4. november filmforevisning er omtalt side 6-7

Medlemsmøde 54, 18. november er omtalt side 3.